

मेहता मराठी ग्रंथजगत

मार्च, २०२०

पृष्ठे ६८ किंमत : रु. १५

वर्ष विसावे

अंक तिसरा

एखादा शब्द, एखादा सूर
एखादी उत्कट तान
एखादा रंग, एखादा ढग
एखादे हिरवे पान

अशाच काही एखाद्यासाठी
निमूट सोसावे सारे
सहज लाभे एखादे फूल
तेवढे वासाला पुरे.

- शान्ता ज. शेळके

मेहता पब्लिशिंग हाऊस आणि मेहता बुक सेलर्सचे संस्थापक अनिल मेहता म्हणजे सळसळत्या उत्साहाचं मूर्तिमंत रूप. श्री. अनिल मेहता यांनी ३ मार्च रोजी वयाची ७९ वर्ष पूर्ण केली. पण या वयातही प्रकाशन व्यवसायाबद्दलची त्यांची आस्था आणि पुस्तकांवरील प्रेम चिरंतन आहे. याच उत्साहाने त्यांनी मराठी राजभाषा दिनी कोल्हापुरातील १०० विद्यार्थ्यांना 'सत्याचे प्रयोग' पुस्तक भेट दिले. तर मागील महिन्यांत त्यांनी

महाबलेश्वर येथे भेट देऊन शब्दकोशकार थॉमस कॅन्डी यांची समाधी शोधून काढली. मराठीतील प्रसिद्ध वर्तमानपत्रातूनही त्यांच्या या प्रयत्नांचं कौतुक झालं. या वयातही अशा उदंड उत्साहाने कार्य करणाऱ्या

**श्री. अनिल मेहता यांना
वाढदिवसाच्या आभाळभर शुभेच्छा!**

मेहता मराठी ग्रंथजगत

◆ मार्च २०२०

◆ वर्ष विसावे

◆ अंक तिसरा

संपादक

सुनील मेहता

कार्यकारी संपादक

शंकर सारडा

संपादन साहाय्य

योजना यादव

अंकाची किंमत १५ रु.

वर्गणी मनीऑर्डरने अथवा

ऑनलाईन पाठवावी.

प्रसिद्धी :

दरमहा ११ तारखेस

मांडणी-अक्षरजुळणी

मेहता

पब्लिशिंग

हाऊस

— अनुक्रमणिका —

संपादकीय	४
विशेष लेख	१०
प्रेरक	१६
किस्सा-ए-पब्लिशिंग	२०
बोलू मराठी कौतुके	२२
चर्चेतील पुस्तक	२४
खमंग	३०
पुस्तक परिचय	
अनिताला जामीन मिळतो	३२
अर्धदशक	३६
हलवाई	४०
बुकमार्क	४४
स्वर्गकन्या	४८
काया	५०
अभिप्राय	५४
चर्चेतील पुस्तक	६०
दिनविशेष	६३

संपादक-मुद्रक-प्रकाशक : सुनील मेहता,

१९४१ सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड, टेलिफोन भवनसमोर,

पुणे ४११ ०३० फोन : ०२०-२४४७६९२४/२४४७५४६२

E-mail : mmgj@mehtapublishinghouse.com

'मेहता मराठी ग्रंथजगत' हे मासिक मालक, मुद्रक व प्रकाशक सुनील अनिल मेहता यांनी जय गणेश ऑफसेट, २०/१डी/१अ, सोमवार पेठ, महाराजा लॉज मागे, पुणे- ४११०११ येथे छापून मेहता होम, १व२ मजला, १९४१, सदाशिव पेठ, पुणे - ४११०३० येथे प्रसिद्ध केले. संपादक - सुनील अनिल मेहता.

'Mehta Marathi Granth Jagat' monthly is owned, Printed & Published by Sunil Anil Mehta, Printed at Jai Ganesh Offset, 20/1D/1A, Somvar Peth, Behind Maharaja Lodge, Pune - 411 011 & Published at Mehta Home, 1 & 2 Floor, 1941, Sadashiv Peth, Pune - 411 030. Editor - Sunil Anil Mehta.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२० । ३

सं पा द की य

मराठी भाषेचं गौरवगीत आळवत फेब्रुवारी महिना सरला. मराठी राजभाषा दिनाच्या निमित्ताने झालेल्या चर्चाचर्चणात नेहमीप्रमाणेच मराठी भाषेच्या अस्तित्वाबद्दल आणि पुस्तकविश्वाच्या अस्तित्वाबद्दल यंदाही हिरिरीने चर्चा रंगल्या; पण यावेळी प्रसारमाध्यमांसह इतर माध्यमांतूनही पुस्तक व्यवसायातील मंदी आणि त्यातूनही गवसलेल्या नव्या संधींचीही नोंद पाहायला मिळाली, ही विशेष बाब.

प्रकाशन व्यवसायातील मंदीची स्थिती नाकारता येणारी नाहीच. वाढत्या करांमुळे व्यवसायावरचा ताण दिवसेंदिवस वाढतोच आहे. अशात सरकारने लेखकाच्या मानधनावरही जीएसटी आकारायला सुरुवात केल्याने पुस्तकनिर्मितीच्या खर्चात आणखी वाढ झाली आहे. याचा अंतिम परिणाम पुस्तकांच्या किमतींवर होतो आणि किमती वाढल्याचा परिणाम अर्थातच पुस्तक विक्रीवर होतो; पण ही परिस्थिती आहे, म्हणून निव्वळ निराश होऊन बसण्यातही अर्थ नाही. तर प्रतिकूल परिस्थितीतही प्रकाशन व्यवसाय कसा तग धरेल, कसा वाढू शकेल, यासाठीच्या नव्या शक्यतांचा विचार करण्याचा हा काळ आहे.

नव्या माध्यमांनी अनेक नवे पर्याय उपलब्ध केले आहेत. त्या माध्यमांच्या स्वीकाराची आणि त्यातील

क्षमतांची पडताळणी करण्याची वेळ आली आहे. पुस्तके वाचकांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी केवळ छापील पुस्तकाचा पर्याय आता राहिला नाही, तर ई-बुक्ससोबत आता ऑडिओ बुक्सचंही आगमन झालं आहे. हे नवे माध्यम रुळण्यासाठी कदाचित अजून अवकाश असेल; पण वेगाने वाढणाऱ्या तंत्रज्ञानाचा विचार करता, ही प्रक्रिया फार दूर आहे, असेही वाटत नाही. या संधीचा विचार करून प्रकाशकांनी आत्ताच याबाबत सजग होण्याची वेळ आली आहे. ऑडिओ बुक्समुळे वाचनाचा एक वेगळा आयाम वाचकांना लाभणार आहे. आणि त्याचं आपण स्वागत करायला हवं. मराठीतील अग्रगण्य प्रकाशन संस्था म्हणून आम्हीही ही वाट चोखाळण्यास उत्सुक आहोत. आणि येत्या काळात आमच्या वाचकांना हा आस्वाद नक्की घेता येईल.

सिनेमा आणि साहित्याचं अनोखं नातं आहे. आज साहित्याचे माध्यमांतर करून रुपेरी पडद्यावर अवतरलेले अनेक सिनेमे पाहायला मिळत आहेत. त्यामुळे पुस्तकांसाठी हे नवे माध्यमही उपलब्ध होऊ लागले आहे. या माध्यमामध्ये कदाचित निवडक साहित्याला प्राधान्य मिळेल; पण सिनेमाच्या रूपात अवतरलेली संहिता त्या पुस्तकालाही लौकिक मिळवून देऊ शकते. त्यामुळे ही दोन्ही माध्यमे हातात हात मिसळून नवा आयाम निर्माण करू शकतात. डिजिटल माध्यमांमुळे निरनिराळ्या व्यासपीठांसाठी नव्या संहितांची मागणी वाढली आहे, याचा विचार प्रकाशकांबरोबरच नव्या लेखकांनीही करायला हवा. या दोन्ही माध्यमांना समर्पक ठरेल, अशा संहितांची निर्मिती वाढायला हवी. लेखक आणि प्रकाशकांमधील या नव्या माध्यमांबाबतच्या कक्षा रुंदावल्याशिवाय आणि याबाबतची शहाणीव वाढल्याशिवाय स्पर्धेत टिकणे सोपे नाही.

पुस्तकांच्या नव्या माध्यमांबरोबरच नवा आशयही यंदा आमच्या पुस्तकांच्या यादीत समाविष्ट होतो आहे. त्याची सविस्तर माहिती अंकात मिळेलच; पण आमचा हा अंक अधिकाधिक वाचकाभिमुख करण्याचा आमचा प्रयत्न आहे, तरी आपल्या सूचनाही आम्हास कळवाव्या, ही विनंती.

फॉर्म ४ – वृत्तपत्राच्या मालकी हक्कासंबंधीचे निवेदन

- १) नियतकालिकाचे नाव : मेहता मराठी ग्रंथजगत
२) प्रकाशन स्थळ : १९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, पुणे ४११ ०३० (महाराष्ट्र)
३) प्रकाशन काल : मासिक
४) मुद्रकाचे नाव : सुनील अनिल मेहता
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : १९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, पुणे ४११ ०३० (महाराष्ट्र)
५) प्रकाशकाचे नाव : सुनील अनिल मेहता
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : १९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, पुणे ४११ ०३० (महाराष्ट्र)
६) संपादक : सुनील मेहता
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : १९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, पुणे ४११ ०३० (महाराष्ट्र)
७) मुद्रण स्थळ : जय गणेश ऑफसेट, २०/१डी/१ए, सोमवार पेठ, महाराजा लॉजमागे, पुणे ४११ ०११ (महाराष्ट्र)
८) वृत्तपत्राची मालकी हक्क/
स्वामित्व इ. चे नाव : सुनील अनिल मेहता
कार्यालयाचा पत्ता : १९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, पुणे ४११ ०३० (महाराष्ट्र)

मी, सुनील अनिल मेहता, असे घोषित करतो की, वरील तपशील माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे विश्वासपात्र व सत्य आहे.

दि. ९.३.२०२०

सुनील अनिल मेहता
प्रकाशक

मेहता मराठी ग्रंथजगत

नवनवीन पुस्तकांच्या अद्ययावत माहितीसाठी
आजच वर्गणीदार व्हा.

आमच्या छापील अंकाची वर्गणी

त्रैवार्षिक वर्गणी ४५० रुपये

पंचवार्षिक वर्गणी ६०० रुपये

त्रैवार्षिक वर्गणी ३०० रुपये

पंचवार्षिक वर्गणी ४०० रुपये

आमच्या पुस्तकांविषयी आणि नवीन योजनांविषयी जाणून घेण्यासाठी

सर्व ग्रंथालयांना नम्र विनंती

कृपया आपला संपूर्ण पत्ता, (तालुका, जिल्हा, पिनकोडसहित), मेल-
आयडी, फोन नंबर, मोबाईल नंबर ही माहिती आमच्या खालील
व्हॉट्स अप नंबरवर कळवावी.

९४२०५९४६६५

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२० । ७

वाचकांसाठी सुवर्णसंधी!

WORDPOWER

बेळगाव / कोल्हापूर

पुस्तके, खेळणी, स्टेशनरी, म्युझिक,

मूव्ही, गेम्स इत्यादी बरेच काही

आता वर्डपॉवरच्या एकाच दालनात उपलब्ध आहे.

सुट्टीचा आनंद पुरेपूर लुटण्यासाठी अवश्य भेट द्या.

बेळगाव, कोल्हापूर येथील वर्डपॉवरचे पत्ते पुढीलप्रमाणे

कामत टॉवर, पहिला मजला, आरपीडी कॉलेजसमोर,

टिळकवाडी, बेळगाव - ५९०००६.

मोबाईल - ७८८८२७७१९०

स्टार बझार, जुना पुणे-बेंगलोर हायवे, कोल्हापूर - ४१६००१.

मोबाईल - ९५१८९१२२६९

अधिक माहितीसाठी संपर्क

wordpowerbookshop@gmail.com

Find us on
Facebook

<https://www.facebook.com/mehta.publishinghouse>

सर्व प्रकारची महाविद्यालयीन पुस्तके, यूपीएससी, एमपीएससी,
सेट-नेट, इंजिनिअरिंग, मेडिकल, मॅनेजमेंट, सायन्स, कॉम्प्युटर इ.
विविध विषयांवरील क्रमिक व संदर्भ पुस्तके यांचे माहेरघर

मेहता बुक सेलर्स

३२२, भाऊसिंगजी रोड, भवानी मंडपाजवळ,
कोल्हापूर ४१६ ०१२

वेळ : सकाळी ९.३० ते रात्री ८ (शनिवारी बंद)

फोन : (०२३१) २५४२९०१/२५४२३०४/२५४१८८१

Email : mehtabooksellers@gmail.com

 मेहता पब्लिशिंग हाऊस

यांच्या संयुक्त विद्यमाने

नाहीत स्कॅन केलेली पाने किंवा नाहीत पीडीएफ्स...

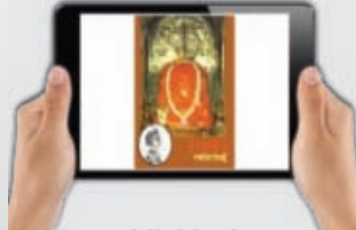
मराठीत प्रथमच, खरीखुरी eBooks युजर फ्रेंडली, वाचायला सोपी,
सोयीस्कर- थेट तुमच्या कॉम्प्युटर, आयपॅड आणि अॅन्ड्रॉइड टॅब्लेटवर!

इथे मिळतील ई-बुक्स...

eBooks

www.amazon.in

play.google.com

Online पुस्तके खरेदी करा

www.mehtapublishinghouse.com

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२० । ९

एका महान नाटककाराच्या
महान संहितेचा अस्त!

- विश्वास पाटील

नुकतेच मराठी अभ्यासिका आणि
साहित्यिका सुमनताई बेलवलकर
यांचे दुःखद निधन झाले. ताईच्या
आठवणींचा मोहोर माझ्या मनात
कायमचा जिताजागता राहिला आहे.

मॅडम नुकत्याच हे जग सोडून गेल्या!

आमच्या नाटककार सरांची ती अवीट प्रेमकहाणी!

सरांनीच आपल्या एका नाट्यकृतीद्वारे उभ्या महाराष्ट्राला
प्रेमाचे रंग शिकवले होते. आचार्य अत्रे यांच्यानंतर नाट्यक्षेत्रात
प्रचंड यश मिळवणारे आमचे सर!

एकावेळी मायमराठीतील तिन्ही बड्या नाटक कंपन्या
सरांच्याच शब्दसामर्थ्यावर पोट भरायच्या. त्यांच्या पात्रांनी
नटांच्या अनेक पिढ्या जन्माला घातल्या. काही दशके मराठी
रंगभूमी आपल्या लेखणीवर तारली होती.

सरांना सोनचाप्याच्या सुगंधित फुलांचे आणि विविध
अत्तरांचे भारी वेड! अन् आमच्या मॅडम म्हणजे त्यांच्या

कलेजाची सुगंधित अत्तरकुपीच बनलेल्या.

सरांना जाऊन दहा-पंधरा वर्ष लोटली असतील, अन् आमच्या मॅडमही आता निघून गेल्या.

मॅडमनी जे प्रेम जन्मभर एखाद्या व्रताप्रमाणे जपले होते, त्याची कोणी 'प्रकरण' म्हणून निंदा करेल. कोणी फाजिलपणा म्हणून नाक मुडेल. तर कोणी काही! परंतु ज्यांनी त्यांच्या अपूर्व प्रीतीचे गहिरे रंग जवळून पाहिले होते, त्यांच्या मनातून मात्र तो सुगंधी दरवळ काही केल्या हटणार नाही.

तो आतासारखा जलद, नागव्या संपर्कमाध्यमांचा काळ नव्हता. तेव्हा वाऱ्याच्या आणि वेड्या कबुतरांच्या भरवशावरच प्रीतीचे उष्ण उसासे टाकावे लागत!

कृष्णाकाठावर मॅडम जन्मलेल्या. त्यांना बालपणापासून मराठी भाषेचे, तिच्या लालित्याचे भारी वेड. कॉलेजातल्या दिवसांत मॅडम म्हणजे फुलांचा हसरा सळसळता ताटवाच होत्या म्हणे. मराठीतील अनेक कविता, कादंबऱ्यांतले बडे वेचे आणि अनेक नाट्यप्रवेश तेव्हा त्यांना अक्षरशः मुखोद्गत असत. प्रत्येक वर्गात मेरिट लिस्टमध्ये नव्हे तर अगदी पहिला क्रमांक पटकवणारी ही ब्राह्मणकन्या! मायमराठीचे अनेक भूप्रदेश पचवून जेव्हा मॅडम सरांच्या नाट्यकृतींपाशी पोचल्या, तेव्हा त्यांच्या त्या नवथर, रसरसत्या दिवसांत सरांच्या नाटकांनी जणू काही त्यांच्यावर गारूडच घातले. तेव्हा सरांच्या अर्थपूर्ण, रेशमी, चमकदार भाषेची वल्कले परिधान करून त्या उघडपणे सर्वत्र मिरवायच्या.

अत्यंत हुशार आणि शे-दोनशे तरुणींत उठून दिसेल असे त्यांचे लखलखते देखुनपण. ते टपोरे डोळे आणि सोनचाप्याच्या मुलायम पाकळ्यांसारखी तजेलदार त्वचा. तेव्हा तिच्यासाठी बडे बडे रिशते सांगून आलेले; परंतु तिनेच आपल्या पारंपरिक कुटुंबावर आणि नातेवाइकांच्या दुनियेवर तेव्हा जसा काही बॉम्बगोळाच टाकला होता. साधारण पंचेचाळीस वर्षांमागे ही नवयुवती सर्वांना सागू लागली, "महाराष्ट्राच्या त्या अमक्या तमक्या नाटककाराशी माझे लग्न कधीच झाले आहे." तिच्या त्या स्वगतांच्या धक्क्याने कुटुंबातील मायेची माणसे आजारी पडली नसती तरच नवल.

मॅडम पट्टीच्या सुगारण होत्या. एकदा त्यांनी झकास स्वयंपाक केलेला. घरातल्या त्या छोटेश्यानी टेबलावर मी आणि आमचे नाटककार सर जेवत होतो. माझ्या तिशीतल्या बेबंद जिभेने सरांच्याच साक्षीने मॅडमना प्रश्न

केला, “तुम्हा दोघांचे लग्न झाले तरी कधी?” सर खळखळून हसले. मॅडमनी आपल्या ओठांचा चंबू करत मला हसू आवरत सांगितले, “अरे, जी गोष्ट मलाही माहित नाही, ती त्यांना काय विचारतोस? तुझ्या सरांच्या शब्दांची जादू इतकी जोमदार होती की, त्यांनी या सुभद्रेचं कधी हरण केलं, ते त्यांनाही माहित नाही आणि मलाही. एखाद्या चांदरात्री पडलेल्या स्वप्नासारखंच घडलं होतं बघ सारं.”

सरांच्या एकतर्फी प्रेमात आणि स्वप्नातच घडलेल्या लग्नबंधनाच्या कल्पनेत आमच्या मॅडम एकट्याच काही वर्षे वावरल्या होत्या म्हणे. सरांनी एवढ्या भराभर आणि भराभर नाट्यसंहिता लिहिल्या, तेव्हा त्यांनीही कधी अशा प्रेमातुर धमाल नायिकेची कल्पनाही केली नसावी; मात्र आपल्या कल्पनेच्या पल्याड एकतर्फी प्रीतीच्या मोहळात अशी कोणी नवयुवती आपल्यासाठी झुरते आहे, मरते आहे, हे सरांनाही कळायला काही वर्षे गेली म्हणतात; पण जेव्हा त्या अलौकिक प्रीतीची गोष्ट सरांना समजली तेव्हा मात्र सरांसारखा सच्चा प्रतिभावंत न उन्मळेल, असे कसे घडेल?

त्यानंतर त्यांच्या भेटांचा आणि सहजीवनाचा सिलसिला सुरू झाला.

तेव्हा माझी ‘पानिपत’ ही कादंबरी खूपच गाजत होती. मॅडमही महाराष्ट्राची सांस्कृतिक राजधानी म्हणून प्रसिद्ध पावलेल्या शहरात राहत होत्या. एके दिवशी मला शंकर सारडा म्हणाले, “उद्या तुला तुझ्या लेखनाच्या एका बड्या चाहतीकडे मला घेऊन जायचे आहे.” त्यानंतर मी मॅडमच्या घरी जाऊ लागलो. तेव्हा नाटककार सर मॅडमच्या घरी वर्षातून साधारणतः दोन किंवा जास्तीत जास्त तीन वेळा काही दिवसांचा वेळ काढून राहायला यायचे. सैबेरियातून येणाऱ्या परदेशी पाखरांसारखे! जेव्हा हिमालयाची ती सावली घरभर वावरायची तेव्हा मॅडम काश्मिरातल्या गुलदरीसारख्या मोहरून जायच्या. त्यांच्या सहवासातील ते दिव्यकण त्या केवड्याच्या सुगंधासारख्या जपून ठेवायच्या. आठवणींच्या त्या दवांवर मग वर्षभर जगायच्या. त्याच चैतन्याचे पंख लेवून विद्यापीठात वावरायच्या. देशोदेशीच्या विद्यार्थ्यांना सुंदर पाठ शिकवायच्या.

नाटककार सरांशी माझी ओळख मॅडमनीच करून दिली होता. आपल्या ऐतिहासिक नाटकातील दमदार, गोळीबंद पात्रांसारखीच सरांची प्रकृतीही चांगली भक्कम होती. मॅडमच्या मानाने ते बरेच अबोल. ते त्या घरी मुक्कामी आले की, “तुझ्या विद्यार्थ्यांला बोलाव बरे,” असे मॅडमना सांगायचे. मग

आमचे सर, सरीणबाई, कधी शंकर सारडा तर कधी मॅडमचे मानलेले मोठे बंधू डॉ. गो. मा. पवार किंवा मराठवाडा वा विदर्भातून आलेले एखादे समीक्षक भोजन मैफिलीत सहभागी व्हायचे.

मॅडम एका टोलेजंग इमारतीत तिसऱ्या मजल्यावर राहायच्या. त्या इमारतीला जिना नसल्याने फरसबंद जिऱ्यावरून वर चढावे लागायचे. सर तेव्हा साठीच्या आसपास असावेत. मी एकदा सरांना जेवतानाच विचारले, “सर, हे असे तीन तीन जिने चढताना त्रास नाही का होत तुम्हाला?” तेव्हा सर हसून बोलले, “अरे, जागीपणीच मला हिच्यासाठी हा रायगड चढावा लागतो.”

माझ्या माहितीप्रमाणे मॅडमनी सरांकडे प्रेमाशिवाय कधीच काही मागितले नव्हते. अन् सरांनीही त्यांना प्रेमाशिवाय काहीच दिले नव्हते. त्या होत्या अगदी उच्चविद्याविभूषित, स्वाभिमानांनी. स्वसामर्थ्यावर मानापानाने जगणाऱ्या शिस्तबद्ध गृहिणी. त्या दोघांमध्ये किमान पंचवीस वर्षांचे अंतर होते; परंतु प्रौढ वयातील ती नवथर प्रीती उंच पाषाणावरून खळ्याळत वाहणाऱ्या जलधारासारखी मला अपूर्व वाटायची.

त्याच दिवसांत सर रायगडाला नव्याने जाग आणत होते. त्यासाठी काही नवे प्रवेश लिहित होते. वाचून दाखवत होते. शेक्सपिअर हे तर आमच्या सरांचे परम दैवत. सर जेवणावेळी व गप्पांमध्ये बऱ्यापैकी अबोलच असायचे. परंतु, शेक्सपिअरचा विषय निघाला रे निघाला की, ते ओसंडून वाहायचे. विशेषतः शेक्सपिअरची सुनीते, त्याच्या पात्रांचे दीर्घ संवाद आणि त्या आंग्ल नाटककाराच्या अभिजात नायिकांबद्दल बोलताना त्यांच्यातला मूळ विद्यार्थीप्रिय प्राध्यापक जागा व्हायचा. आपल्या ओघवत्या धारदार शैलीत ते तासन्तास अखंड बोलत राहायचे. स्वप्नातल्या सारखे. त्या सव्यसाची नाटककाराचे ते अलौकिक रूप पाहताना मी, मॅडम आणि उपस्थित असलेल्या अन्य व्यक्तीही विद्यार्थी बनून फक्त श्रवणभक्ती करायचो.

पुढे मी ‘पानिपतचे रणांगण’ लिहिले. ते सरांना वाचून दाखवण्यासाठी मी, मोहनकाका, पंत पणशीकर आणि वामन केंद्रे, सरांच्या शहरी निघालो.

त्या नगरात आपल्या किरणांचा पसारा पसरून देवदूताच्या पायरीला पोचलेले एक महाकवी राहायचे. त्यांच्याकडे भेटणाऱ्या लोकांची झुंबड असायची; पण त्याच गावात राहाणारे नाटककार सर बऱ्यापैकी शिष्ट म्हणून प्रसिद्ध होते. म्हणूनच की काय आमच्या मॅडमनी सरांना फोन केला, “चिरंजीव विश्वासराव आपलं पहिलं नाटक घेऊन येताहेत. त्यांना पुरेसा वेळ द्या बरे.” त्यानंतर मी मॅडमचा भाचाबिचा असल्याच्या थाटातच सरांच्या पहिल्या घरात घुसू लागलो. सरांच्या पहिल्या मॅडमही आता मावळतीच्या वयात होत्या; परंतु त्या दिवसांतही त्या खूप तेजाळ, नव्हे रूपवान दिसायच्या. तारुण्यात त्या नक्कीच पूर्वीच्या नूतन, मधुबालाच्या पंगतीतल्या रूपवती असतील, हे कोणी वेगळे सांगायची गरज नव्हती.

एखादा प्रचंड पहाड चढून जावे आणि लगेच खोल दरी लागावी, तसे सरांच्या बाबतीत घडले. अगदी ठणठणीत असलेल्या सरांच्या जीवन उंबरठ्यावर अचानक वार्धक्याच्या सावल्या खेळू लागल्या. चारदोन वर्षांतच त्यांचा धष्टपुष्ट देह झिजून अगदी कृश, किरकोळ दिसू लागला.

एके दिवशी मी मॅडमच्या घरी गेलो होतो. सोबत सारडा होते. ते नुकतेच सरांकडे जाऊन आलेले. त्यांना मॅडमना काहीतरी सांगायचे होते; पण ते त्यांना जमत नव्हते. आम्ही उठलो आणि उंबरठ्यावर रेंगाळलेले सारडा मॅडमना पटकन बोलून गेले, “परवाच रावांकडे जाऊन आलो. त्यांचा निरोप आहे तुम्हाला. आता मी थकलोय. त्यात आजारी असतो. पहिल्यासारखी अधेमधे सारखी फोन करायच्या फंदात पडू नकोस. त्यामुळे या घरीही चिडचिड होते.” तो सरांचा अगदी क्वाइन केल्यासारखा निरोपाचा संवाद ऐकणाऱ्या मॅडमकडे मी फक्त पाहत होतो. त्या मला जागीच गदगदून गेल्यासारख्या दिसल्या. आभाळात काळाकुंद ढग उठतो, तेव्हा त्याची भिरभिरती सावली जमिनीवरून पुढे सरकत राहते, तशा रंगछाया मला मॅडमच्या मुखावरून झरझरत गेल्या असल्यासारख्या दिसल्या. त्यांचा आवाज कोंदला. डोळ्यांत नकळत आसवांचे बिंदू डोकावले. त्या घोगऱ्या आवाजात बोलल्या, “हाच एक बोटभर ओळींचा निरोप ऐकण्यासाठी का मी माझा उभा जन्म असा घालवला?”

तेव्हा त्या मॅडम नसून शेक्सपिअरच्या नाटकातील ती एखादी शोकात्म नायिकाच आपला भरजरी संवाद फेकत आहे असं वाटलं.

मी मुंबई परिसरात राहिला आल्यावर मॅडमच्या भेटी खूप दुर्मिळ

झाल्या. पुढे एकदा मी सरांच्या घरी गेलो होतो, तेव्हा त्यांच्याकडे मी हळूच आमच्या मॅडमचा विषय काढला, तेव्हा त्यांच्या डोळ्यांत डबडबून आलेली आसवे मी कधीही विसरणार नाही. ती पाहताना मीही कासावीस झालो होतो.

मध्ये सर जाऊन काही वर्ष लोटली.

पाच-सहा वर्षांमागे मॅडमच्या कार्यालयाशेजारच्या त्या जुन्या ग्रंथालयात मी गेलो होतो, तेव्हा मॅडमना भेटलो. त्या आता एखाद्या तपस्विनीसारख्या दिसू लागल्या होत्या. मी मॅडमना विचारले, “कसे चालले आहे?” त्या प्रसन्नतेने हसल्या. बोलल्या, “दिवस म्हणशील तर मायमराठीच्या अध्यापनेत आणि आराधनेत निघून जातात. अन् रात्री म्हणशील तर खूपच हव्याहव्याश्या वाटतात; कारण तो समय तुझ्या सरांच्या आठवणीत आणि साठवणीत कधी नि कसा निघून जातो तेच कळत नाही.”

पुढे वार्धक्याने मॅडमनाही गाठले. सोनचाफा वाळला, जळला म्हणून तो आपल्या अंतरीच्या सुगंधाचा कधी त्याग करत नाही. मॅडम अशाच होत्या, सरांच्या आवडत्या शेक्सपिअरच्या कोणा ऑफेलियासारख्या सोज्वळ, प्रेमळ मानिनी!

सर आणि मॅडमच्या प्रेमकहाणीच्या तळामुळाशी अशा अनेक गोष्टी आहेत. सरांच्या गावातील त्या महाकवीने नाही तरी त्या अमर ओळी लिहून ठेवल्याच आहेत.

“ध्येय, प्रेम आशा यांची होतसे का कधी पूर्ती
वेड्यापरी पूजतो ह्या आम्ही भंगणाऱ्या मूर्ती!”

आधी तो नाट्यसंहितेचा रायगड नाहीसा झाला. आता सोनचाफाही कोमेजला. उरल्या त्या फक्त अलगुजामधून भिरभिरणाऱ्या गोड आठवणी!

अमेरिकनांनी दिला वाचनालयास सर्वाधिक वेळ

अमेरिकेतील बहुतांश नागरिकांनी गेल्या वर्षभरात सर्वाधिक वेळ वाचनालयात घालवला. युवा तसेच महिला वर्गाचा भर पुस्तके, कादंबऱ्यांकडे अधिक होता. अर्थात, प्राथमिकतेचा भाग म्हणून वाचनालयास अधिक पसंती दिली गेली होती. त्या तुलनेत चित्रपट, संगीत व मनोरंजनाच्या अन्य कार्यक्रमांना दुय्यम स्थान दिलेले पाहायला मिळाले. यानंतर तिसरा क्रम मिळाला तो राष्ट्रीय, ऐतिहासिक पार्क, संग्रहालय आणि कॅसिनोला.

‘गॅलप पोल’ने हा अहवाल जाहिर केला आहे. सर्व्हेच्या बाबतीत गॅलपला जगप्रसिद्ध आणि अग्रेसर मानले जाते. हा पाहणी अहवाल पाहिल्यानंतर असे लक्षात येते की, अमेरिकेत मॅकडोनाल्डच्या स्टोअरपेक्षा वाचनालयांची संख्या जास्त का आहे, असे गॅलप या संस्थेने म्हटले आहे. आश्चर्याची बाब म्हणजे गेल्या दशकातील डिजिटल प्रसार आणि त्यातील प्रगती पाहता डिजिटल पुस्तके, पॉडकास्ट, मनोरंजन सेवा आणि उन्नत गेमिंगसह वाचनालयात जाणे पसंत केले गेले. इंटरनेटच्या या युगात जेथे बहुतेक लोक मोबाइल, लॅपटॉप किंवा संगणकास कवटाळून राहतात, तेथे अमेरिकी नागरिकांनी वाचनालयात जाऊन पुस्तके वाचण्यास अधिक महत्त्व दिले. सुटीच्या काळात वाचनालये खचाखच भरलेली होती. विद्यार्थी देखील २०१९ मध्ये

वाचनालयांचा वापर करण्यात अग्रणी होते. पाहणीमध्ये असेही निदर्शनास आले की, पुरुषांच्या तुलनेत महिला सुमारे दोन वेळा अधिक वाचनालयात गेल्या आहेत. अमेरिकी ज्येष्ठ नागरिक सामान्यतः दहा वेळा वाचनालयात गेले. हे प्रमाण त्यांच्या चित्रपट पाहण्याच्या प्रमाणाच्या सुमारे दुप्पट भरते. याशिवाय अमेरिकी लाइव्ह म्युझिक किंवा थिएटर आणि राष्ट्रीय तसेच ऐतिहासिक पार्कमध्ये वर्षातून चार वेळा ते भेटी देतात.

प्राणिसंग्रहालायास त्यांनी एखाद्या वेळेस भेट दिली असेल. वस्तुसंग्रहालय, कॅसिनोमध्ये दोन-तीन वेळा गेले असतील. गॅलपने हा पाहणी अहवाल दूरध्वनीवरील चर्चा आणि मुलाखतीच्या आधारावर तयार केला आहे.

मुलीने हुंडा म्हणून मागितली आपल्या वजनाइतकी पुस्तके पित्याने सहा महिन्यांत जमवली २२०० पुस्तके

मुलींवर केलेले संस्कर पिढ्यान्पिढ्या चालणारे असतात. राजकोटमधील नानामवा गावातील शिक्षक हरदेव सिंह जाडेजा यांनी हे सोदाहरण दाखवून दिले आहे. साधारणपणे मुलीला सासरी पाठवताना अनेक जण भेट म्हणून दागिने, कपडे, वाहन किंवा रोख रक्कम देतात; मात्र हरदेव सिंह यांनी मुलीची इच्छापूर्ती करत तिला तिच्या वजनाइतकी २२०० पुस्तके भेट दिली. एवढेच नव्हे तर वऱ्हाडी मंडळींनीही तिला आशीर्वाद म्हणून सुमारे २०० पुस्तके भेट दिली. त्यामुळे तिचा आनंद द्विगुणित झाला.

पित्याने दिलेल्या पुस्तकांसह किन्नरी बा

हरदेव सिंह यांची मुलगी किन्नरी बा हिला लहानपणापासूनच पुस्तके वाचण्याचा छंद आहे. पुस्तकांच्या सहवासात वाढलेल्या किन्नरीने राज्यस्तरीय निबंध आणि वक्तृत्व,

वादविवाद स्पर्धातही नाव मिळवले. पुरस्कारपोटी पुस्तके मिळाली तर ती खूश व्हायची. असे एक एक करत तिने आपल्या घरातच ५०० पुस्तकांचे ग्रंथालय बनवले. गणितात पदवी मिळवली. तिचे लग्न वडोदराच्या पूर्वजीत सिंह या अभियंत्याशी ठरले तेव्हा तिच्या वडिलांनी तिला विचारले की, हुंड्यात तुला काय हवे? तेव्हा किन्नरीने त्यांच्याकडून एक दिवसाची मुदत मागून घेतली. हरदेव सिंह यांना वाटले की, मुलगी विदेश यात्रेवर जाण्याची इच्छा व्यक्त करेल; मात्र दुसऱ्या दिवशी वडिलांकडे २२०० पुस्तकांची यादी देत म्हणाली की, मला हुंड्यापोटी माझ्या वजनाइतकी पुस्तके दिली तर मला आनंद होईल. हे ऐकून हरदेव चकितच झाले. ती म्हणाली, “आपण दिलेल्या संस्कारांनुसारच ती जगते आहे. मी आत्तापर्यंत जी पुस्तके वाचलेली नाहीत, ती पुस्तके वाचून ज्ञानकक्षा विस्तारण्याची माझी इच्छा आहे. यामुळे मला आणि माझ्या येणाऱ्या पिढीला संस्कार देण्यास मदत होईल.” हे ऐकल्यानंतर कोणत्याही परिस्थितीत मुलीची इच्छापूर्ती करायचीच असे हरदेव यांनी ठरवले. हरदेव यांनी सांगितले की, मुलीच्या आवडीची पुस्तके जमा करण्यासाठी सहा महिने लागले. त्या यादीत महर्षी व्यासांपासून ते आत्ताच्या काळातील इंग्रजी, हिंदी आणि गुजराती भाषेतील पुस्तके होती. त्यात धर्म, विज्ञान, इतिहास, भूगोलसह सर्वच विषयांची पुस्तके आहेत. कुराण, बायबलसह १८ पुराणांचाही त्यात समावेश आहे.

आशावादी राहणे, हे यश मिळविण्यासाठी आवश्यकच आहे.
यशासाठी कराव्या लागणाऱ्या धाडसाचा तो पायाही आहे.
— निकोलस मरी बटलर

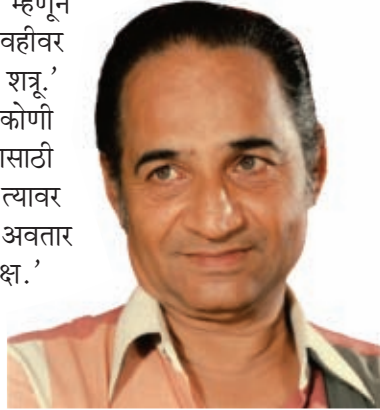

वपुंच्या

अफाट गमतीजमती...

संसार किती आनंदाने करता येतो, हे वपुंच्या छंदाचाच भाग होऊन गेले होते. साधी केरसुणी अडकवायची असो, वपु किती विचार करू शकतात हे प्रत्यक्ष पाहिल्यावर कळे. वपुंनी वेगवेगळ्या आकाराची पुट्ट्याची खोकी केली होती आणि त्यावर असा काही मजकूर असे की वपुंच्या प्रतिभासंपन्नतेची साक्ष पटे. उदा. बहिर्गोल भिंगासाठी वपुंनी सुरेख बॉक्स केला आणि त्यावर लिहिले, 'नरसिंहाचा शत्रू', आपण जे कागद पंच करतो त्यावर लिहिले होते, 'सॅडिस्ट', आपल्या घरातल्या डुप्लिकेट चाव्या आपण कधीही एका ठिकाणी ठेवत नाही. पण वपुंनी त्या एका बॉक्समध्ये ठेऊन त्यावर 'जुळ्या बहिणी' लिहिले होते. वामन देशपांडेंना एकदा वपुंनी विचारले 'सीतेचा शत्रू कोण?' ते म्हणाले, 'रावण.' वपु खो खो हसायला लागले आणि म्हणाले, 'सीतेचा शत्रू धोबी.' म्हणून धोब्याच्या कपड्यांच्या वहीवर त्यांनी लिहिले, 'सीतेचा शत्रू.' दरवाजावर जे बाहेर कोणी आले आहेत हे पाहण्यासाठी काचेचे भोक असते त्यावर लिहिले 'नारायणाचा अवतार पाहण्यासाठी गवाक्ष.'

वपुंच्या या
गमती जमती
अफाट आहेत.

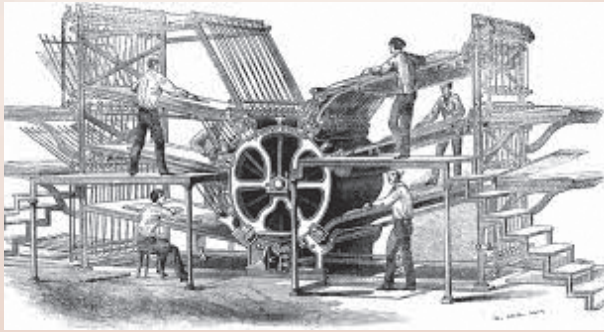
मेहता पब्लिशिंग हाऊस

मेहता बुक सेलर्स

लिखित साहित्याची निवड करून ते मुद्रित व प्रकाशित करणे आणि त्याच्या प्रचारा-प्रसाराची व्यवस्था करणे म्हणजे ग्रंथप्रकाशन. ४९ पृष्ठांपेक्षा अधिक पृष्ठे असलेल्या व नियतकालिक स्वरूपाचे नसलेल्या साहित्याचे प्रकाशन म्हणजे ग्रंथ, अशी युनेस्कोने ग्रंथाची व्याख्या केलेली आहे.

या व्यवसायास नवव्या शतकाच्या मध्यास चीनमध्ये सुरुवात झाली. तोपर्यंत ग्रंथाच्या प्रती तयार करण्यासाठी नकलनविसांची नेमणूक करण्याचा प्रघात असे; परंतु या व्यवस्थेत कळत वा नकळत दोष राहत. ते टाळण्यासाठी ग्रंथांचे मुद्रण करण्याचा शोध लागला. मुद्रणामुळे अर्थातच ग्रंथाच्या प्रती निर्दोष व त्वरेने तयार करता येत असत. खिळामुद्रण युरोपात पंधराव्या शतकात सुरू झाले; परंतु त्यासाठी त्या काळी धर्मगुरू, सरकार व विद्यापीठे यांचा विरोध सहन करावा लागला. या व्यवसायाचा उदय व उत्कर्ष जरी रोम व ग्रीसमध्ये झाला असला, तरी हळूहळू तो व्यवसाय

पश्चिम युरोपकडे आला व जर्मनीतील माइन्स हे गूटेनबेर्कचे गाव मुद्रण व प्रकाशन यांची पंढरी बनले. सोळाव्या शतकात हा व्यवसायाच फ्रान्समध्ये स्थिर झाला आणि तेथून तो इंग्लंडमध्ये गेला.

एका बाजूने अनुक्रमानुसार बांधलेल्या पृष्ठांच्या ग्रंथाचे अस्तित्व चौथ्या शतकापासून म्हणजे रोमन युगापासूनच

आढळते. १५०१ मध्ये आल्दो मानूत्स्यो या कल्पक नागरिकाने पूर्वीचा अवाढव्य आकार बदलून त्याला आजचा नीटस आकार आणला. प्राचीन ग्रंथ हस्तलिखित स्वरूपाचे व मोठ्या आकाराचे असत. थोळकाधी अर नावाच्या लेखकाचे थोळकाप्पियम हे पुस्तक अडीचहजार वर्षांपूर्वीचे जुने आहे. पूर्वीच्या काळी ग्रंथविक्रेते, ग्रंथप्रकाशक असे वेगवेगळे व्यवसाय नव्हते. हस्तलिखितांच्या प्रती तयार करणारा तो प्रकाशक, त्याच्या दुकानात कागदाच्या अथवा कातड्याच्या मोठमोठ्या गुंडाळ्यांवर ग्रंथ लिहिले जात. त्यांची यादी दुकानाच्या बाहेरच्या बाजूला लावलेली असे. मागणीप्रमाणे ग्रंथ लिहून देण्यात येई. महिरप, सोनेरी वर्ख वगैरेंच्या साहाय्याने ग्रंथ सुशोभित करित. ग्रंथांच्या किमतीसंबंधी फारसे उल्लेख आढळून येत नाहीत; पण १०५६मध्ये काऊंटेस ऑफ अँडू या नावाच्या बाईने एका पुस्तकासाठी २०० मेंढ्या, गहू व राय यांचे प्रत्येकी एक पोते व काही कातडी दिल्याचे उल्लेख आढळतात. दोरीने एका बाजूने शिवलेल्या ग्रंथास पूर्वी 'कोडेक्स' म्हणत. ते हस्तलिखित स्वरूपात असत. ते लिहिल्यानंतर तपासले जात आणि नंतर त्यांना शीर्षके, टिपा वगैरे जोडण्यात येत.

गंमत अर्थछटांची

भाषा म्हणजे गावोगावचं पाणी बरोबर घेऊन वाहणारी खळाळती नदी. गावकुस ओलांडले की काही शब्द सीमेजवळ अडून बसतात, तर काही नव्याने प्रवाहात सामील होतात. मराठीच्या प्रवाहातले असे असंख्य शब्द आज नामशेष होण्याच्या मार्गावर आहेत. अशा शब्दांची उजळणी करण्याचा हा छोटासा प्रयत्न....

- अडपतादडपता - देखरेख करणारा; ताळ्यावर
आणणारा; नियंता;
धाकात, जरबेत ठेवणारा
- अडुमाडू - शूर; धीट; धाडसी;
आडदांड
- अदुलागदुला - एक खेळ
- अपूरनपूर - किंचित उणीव

अबंदपैबंद	-	अशाश्वत
अरडीदरडी	-	अवघड जागा; कडा; उतरणचढण; नदीचा काठ
अरगीपारगी		
पारगीवारगी	-	आळीपाळी; हातोहात;
अलटापालट		
अक्काबाई	-	लक्ष्मीची वडील बहीण, दुष्ट, भांडकुदळ स्त्री, दारिद्र्य, दुर्दशा
अक्काबाई आठवणे	-	दुर्बुद्धी होणे, विपरीत बुद्धी होणे
अक्काबाईचा पाया	-	दुर्दैवाची, वाईट स्थिती येण्याची पूर्वचिन्हे
अक्काबाईचा फेरा	-	भरभराटीचा, वेगवान काळ जाऊन दारिद्र्य येणे, दुर्दशा, दैन्य
अक्काबाईची दया	-	दारिद्र्य, दुरवस्था
अक्काबाईचे पोर	-	दुर्बुद्धी, दुर्दैव
अक्काबाईचे बाळ	-	कमनशिबी माणूस, दुर्दैवी व्यक्ती

कल्पनातीत अन्याय-अत्याचार सोसूनही खचून न जाता त्या अत्याचाराच्या विरोधात उभ्या ठाकलेल्या एका तरुणीची ही कहाणी आहे.. द लास्ट गर्ल.. नादिया मुराद!! इराकचा हुकूमशहा सद्दाम हुसेनच्या पाडावानंतर इराकमधील सुन्नी गटाच्या अबू-बखर-अल-बगदादीने (जो नुकताच मारला गेला) 'इस्लामिक स्टेट ऑफ इराक अँड सीरिया' (आयसिस) या दहशतवादी संघटनेची स्थापना केली. आयसीसीने इराकमधील मोठे तेल क्षेत्र ताब्यात घेऊन तेल आणि खंडणी वसुलीतून भरपूर पैसा आणि शस्त्र मिळवली. त्या जोरावर त्यांनी आतंकी दहशत माजवून संपूर्ण इराकमध्ये खलिफाची राजवट आणण्याचे स्वप्न पाहिले. या स्वप्नाच्या आड येणाऱ्यांचा क्रूरपणे खात्मा करण्याचा त्यांनी सपाटा लावला.

२०१४ मध्ये इराकमधील मोसुल प्रांतातील त्यांच्या दृष्टीने 'काफिर' असणाऱ्या आणि कोणताही धर्मग्रंथ नसणाऱ्या 'यजिदीना' त्यांनी लक्ष्य बनवले आणि २०१४/१५ दरम्यान खूप मोठ्या संख्येने यजिदींचा नरसंहार घडवला. त्याच काळात आयसिसने इराकमधील ३९ भारतीय बांधकाम मजुरांना बंदी बनवून ठार मारले होते. जागतिक

महासतांचे तेलाले राजकारण, त्यांची शस्त्रस्पर्धा, दहशतवाद्यांना मिळणारे वेगवेगळ्या देशांचे छुपे किंवा उघड पाठबळ, दहशतवादी संघटनांची टोकाची धार्मिक कट्टरता, धर्माच्या नावाने त्यांनी चालवलेला नंगा नाच इत्यादी जागतिक समस्या बनलेल्या अनेक गोष्टी सामान्यांच्या आयुष्याची कशी धूळधाण उडवतात, याचे बोलके उदाहरण म्हणजे इराकमधील यजिदींचे झालेले हत्याकांड होय. I want to be the last girl in the world with a story like mine. अशी कहाणी असलेली मी जगातली शेवटचीच मुलगी असावी. २०१८ च्या शांतता नोबेल पुरस्काराची मानकरी नादिया मुराद हिच्या आत्मकथेतील हे शेवटचे वाक्य आहे. नादिया मुराद ही इराकमधील सर्वसामान्य यजिदी कुटुंबातील २१ वर्षाची तरुणी. मोठा कुटुंबकबिला आणि बेताचे उत्पन्न, तरीही आनंदित असणाऱ्या या कुटुंबावर आणि त्यांच्या 'कोचो' गावावर २०१४ साली आयसिसची वक्र दृष्टी पडली. आयसिसने नादियाच्या गावातील सगळ्या रहिवाशांना एका शाळेत नेऊन त्यांची पुरुष, लहान मुले, विवाहित तरुणी, अविवाहित तरुणी, वयस्कर स्त्रिया अशी विभागणी केली. सर्वच्या सर्व पुरुषांना आणि वयस्कर स्त्रियांना एकाच वेळी ठार मारून सामूहिक कबरीत त्यांचे दफन केले. लहान मुलांना ब्रेन वॉश करून आयसिसमध्ये सहभागी होण्यासाठी दिल्या जाणाऱ्या प्रशिक्षण संस्थेत पाठवले. इराकमधील इतर ठिकाणी पकडलेल्या यजिदी तरुणींप्रमाणेच कोचोमधील विवाहित-अविवाहित तरुणींना सेक्स गुलाम (सेक्स स्लेव्ह) म्हणून विकायला आणि वापरायला त्यांनी सुरवात केली. फेसबुक आणि इंटरनेटवर या तरुणींची एखाद्या वस्तूप्रमाणे विक्रीची जाहिरात दिली. इराक आणि सीरिया येथील वेगवेगळ्या ठिकाणाच्या दहशतवादी गटांमध्ये भेट म्हणून त्यांना वाटले गेले. या काळात हजारो यजिदी तरुणींना रोजच्या रोज अनेक वेळा बलात्कार सोसावे लागले. कोचो गावामध्ये घडलेल्या हत्याकांडात आयसिसने नादिया मुरादच्या सहा भावांना आणि आईलाही मारले. तिच्यासह सर्व बहिणींना, वहिनींना, भाच्यांना सेक्स गुलाम (सबिया) बनवले आणि इराक, सीरियामधील वेगवेगळ्या दहशतवादी कॅम्पमध्ये पाठवले. आणि एका आनंदी, मोठ्या कुटुंबाची त्यांच्या गावाबरोबरच पूर्ण वाताहत झाली. सुरुवातीला नादियाचा एकच मालक होता, त्याचे नाव हाजी सलमान. तो पेशाने न्यायाधीश होता आणि त्याचा खूप दरारा होता. तो नादियाला प्रचंड मारहाण करत असे. बलात्कारापूर्वी मेकअप करायला लावत असे. मध लावलेले त्याचे तळवे तिला चाटायला

लावत असे. नादियाने त्याच्या तावडीतून पळून जाण्याचा अयशस्वी प्रयत्न केला आणि ती पकडली गेली, तेव्हा त्यानं तिला चाबकानं फोडून काढलं आणि नग्न करून आपल्या सहा सुरक्षा रक्षकांना बलात्कार करण्यासाठी तिच्यावर 'सोडलं' अगदी ती बेशुद्ध होईपर्यंत. या घटनेनंतर सलमानने तिला विकून टाकलं. ज्याने तिला विकत घेतले त्याने व त्याच्या ड्रायव्हरने तिच्यावर बलात्कार केला आणि तिला एका रस्त्यावरील चेकपोस्टवरच्या खोलीत बंद केलं... चेकपोस्टवर येणाऱ्या-जाणाऱ्या कुणाही दहशतवाद्यासाठी! तिथे कोणीही तिच्यावर बलात्कार करू शकत होते. तिच्यावरच्या अत्याचाराचा हा प्रवास सतत तीन महिने सुरू होता. एके दिवशी चेकपोस्टवरून एक दहशतवादी तिला त्याच्या घरी घेऊन गेला आणि तिथून तिने धाडसी पलायन केले!! यजिदी तरुणींवर झालेल्या पाशवी अत्याचारामुळे काही यजिदी तरुणींनी आत्महत्या केली. तर अनेकींची हत्या झाली. काही तरुणीं पळून जाण्याचा अनेकवेळा प्रयत्न करत असत; परंतु त्यांच्या आजूबाजूला पसरलेला लालची, मुका, बहिरा आणि क्रूर समाज त्यांना पकडून पुन्हा आयसिसच्या ताब्यात देत असे. इराकमधील अशा भयानक वातावरणात सगळीकडे अराजकता माजली असताना, कौर्यांची-छळाची परिसीमा गाठली असताना, आयसिसच्या ताब्यातील इलाक्यातील कोणीही व्यक्ती, सबियाला (सेक्स गुलामाला) मदत करेल, याची तिळमात्र खात्री नसतानाही नादिया आयसिसच्या ताब्यातून पळून जाण्याचा दुसऱ्यांदा धाडसी प्रयत्न करते आणि एवढ्या बजबजपुरीत तिला आधार मिळतो तोही माणुसकीचा झरा- सहृदय मन असणाऱ्या एका सुन्नी कुटुंबाचा! या कुटुंबातील सर्वजण जिवावर उदार होऊन नादियाला पळून जाण्यासाठी मदत करतात. तिला आसरा देतात, तिची खोटी ओळखपत्रं बनवतात. पुढील प्रवासात पावलापावलावर असणारा धोका आणि पकडले गेलो तर क्रूरपणे ठार मारले जाण्याची शक्यता माहीत असूनही त्या कुटुंबातील 'नासिर' तिचा खोटा 'पती' बनतो आणि तिला सुरक्षितपणे कुर्दस्तानमध्ये पोचवतो. या थरारक घटनाक्रमाची सविस्तर माहिती नादियाच्या आत्मचरित्रात वाचावयास मिळते. क्रूर आयसिसनं नादियाचा आवाज बंद करण्याचा अनेक वेळा प्रयत्न केला... त्यांनी तिचं अपहरण केलं, तिला गुलाम बनवलं, तिच्यावर बलात्कार केला, तिचा अनन्वित छळ केला आणि एका दिवसात तिच्या कुटुंबातील सात जणांचा जीवही घेतला; पण नादियानं गप्प राहण्यास नकार दिला. कोणत्याही स्त्रीवर लैंगिक अत्याचार झाल्यास त्याबद्दल वाच्यता

करण्यास ती स्त्री किंवा तिचे कुटुंब घाबरते. समाज आपल्याला वाळीत टाकेल ही भीती त्यांना असते. विशेषतः आशियाई देशात हे प्रमाण जास्त दिसते; कारण समाजाचा आणि कायद्याचा धाक नसल्याने अत्याचार करणारा गुन्हेगार उजळ माथ्याने समाजात वावरत असतो आणि चुकी नसतानाही अत्याचारग्रस्त मात्र जगनिंदेला बळी पडतात. शिवाय अत्याचारग्रस्तांना न्याय मिळवण्यासाठीही प्रचंड त्रास सोसावा लागतो. त्रास सोसूनही न्याय मिळेल याची खात्री त्यांना नसते. यांसारख्या अनेक कारणांनी स्त्रिया मूकपणे अत्याचार सोसतात आणि त्यांचे कुटुंबीयही शांत राहण्यात धन्यता मानतात. त्याचा थेट फायदा गुन्हेगारांना मिळतो... ते चेकाळतात आणि नवीन गुन्हे करायला सिद्ध होतात. या उलट नादिया मुराद तिच्यावर झालेल्या अत्याचाराची जितकी होईल तितकी प्रसिद्धी करते. सगळ्या जगाला तिची (यजिदी तरुणींची) कहाणी समजावी म्हणून ती आत्मचरित्र लिहिते. देशोदेशी जाऊन व्याख्यानातून तिची आपबिती सांगते. आयसिसने केलेल्या अत्याचारालाच त्यांच्याविरुद्धचे शस्त्र म्हणून ती वापरते आणि त्यांना आंतरराष्ट्रीय कोर्टात खेचते. शक्तिशाली राष्ट्रांना यजिदींना मदत करण्यासाठी आवाहन करते. अनाथ- बलात्काराची शिकार- गुलाम-निर्वासित असे आयुष्यानं नादियावर मारलेले सगळे शिकवे ती धुडकावते. त्याऐवजी तिनं स्वतःसाठी नवी बिरुदे तयार केली आहेत : 'सर्वाथवर' म्हणजे भयानक आपत्तीतून वाचलेली व्यक्ती. यजिदींची नेता. स्त्रियांच्या हक्कांची पुरस्कर्ती. नोबेल शांतता पुरस्काराचे मानांकन मिळवणारी तरुणी. संयुक्त राष्ट्रसंघाची 'सदिच्छा दूत' आणि आता 'लेखिका.' आज ती नरसंहाराचा बळी ठरलेल्या प्रत्येक यजिदीचा, दुर्वर्तनाची शिकार ठरलेल्या प्रत्येक स्त्रीचा, मागे उरलेल्या प्रत्येक निर्वासित व्यक्तीचा आवाज बनली आहे. छोट्या-मोठ्या संकटांनी, कौटुंबिक- सार्वजनिक- शैक्षणिक अपयशाने, अन्याय-अत्याचारास बळी पडल्यास अनेकजण आत्महत्या करतात. वेगवेगळ्या कारणांनी होणाऱ्या आत्महत्या हा आज चिंतेचा विषय बनला आहे. नादियाने मात्र कधीही आत्महत्येचा विचार केला नाही, ना तिला कधी स्वतःविषयी घृणा किंवा करुणा वाटली. ती जिवंत राहिली स्वतःवरील अत्याचाराचा बदला घेण्यासाठी, आई-भावांच्या हत्येची दाद मागण्यासाठी आणि आयसिसच्या ताब्यातील हजारो यजिदी तरुणींना-लहान मुलांना सोडवण्यासाठी! कोणत्याही घटनेमुळे आलेल्या नैराश्यातून बाहेर पडण्यासाठी आपतांची साथ, वैद्यकीय उपचार, मोठे ध्येय आणि प्रेरणादायी

चरित्रे उपयोगी पडतात. जगभरातील मोठ्या कर्तृत्ववान व्यक्तींनी असंख्य हालअपेष्टा सोसून यशाची शिखरे पादाक्रांत केली. अनेकांचा तिथपर्यंतचा मार्ग निश्चितच सुकर नव्हता. अशांचा जीवनप्रवास सर्वसामान्यांना नेहमीच प्रेरणादायी असतो. नादिया मुराद त्यापैकीच एक!

— संदीप रामचंद्र चव्हाण

नोबेल शांतता विजेतीची कहाणी

नादिया मुराद ही अतिशय धाडसी यजिदी मुलगी आहे. आयसिसकडून झालेला लैंगिक छळ, अपमान. आपण कल्पनाही करू शकत नाही इतक्या यातना सहन करून त्यातून ती बाहेर पडली आणि तिने इस्लामिक स्टेट विरुद्ध लढा दिला. आणि या सर्व घटना अगदी हल्ली घडलेल्या म्हणजेच २०१४ मधल्या आहेत... अजूनही आपण टीव्हीवर त्यासंबंधी बातम्या पाहत असतोच. इराकमध्ये चालू असलेला संघर्ष, जगातल्या एका ठिकाणी लोक किती कठीण जीवन व्यतीत करीत आहेत याची कल्पना येते. नादियाचा लढा अजूनही चालूच आहे. प्रत्येक यजिदीसाठी ती हा लढा लढतेय.

— दीपिका घाग

वाचताना अंगावर काटा आला, नक्कीच ती असामान्य आहे.

— कविता घरत

इराकच्या छोट्याशा गावात राहणारी नादिया, समाधानी व आनंदी असते. यजुदी धर्माचे काही कुटुंब कोचो नावाच्या गावात राहात असतात. ती १३/१४ वर्षांची असतानाच, इसिस ने त्यांचे गाव ताब्यात घेऊन पुरूषांना गोळ्या घालून ठार करतात. तर मुलींना सेक्स गुलाम म्हणून विकतात, बक्षीस देतात. अतोनात छळ केला जातो. या सगळ्या दुष्ट चक्रात, नादिया व तिच्या मैत्रिणी, बहिणी अडकतात, काय, किती भयंकर वास्तव बघायला आणि सहन करावे लागते. त्या सगळ्यातून सुटका कशी करून घेते. हा अंगावर काटा आणणारा, तिचा प्रवास या पुस्तकात शब्दबद्ध केला आहे. ती संयुक्त राष्ट्रसंघाची सदृच्छा दूत आहे. मेहता पब्लिशिंग हाऊस ने, हे पुस्तक प्रकाशित केलेलं आहे.

— संगिता देशमुख-देशपांडे

रानवाटांची ओळख घडवणारे माडगूळकर...

एकदा तात्यांना भेटायला गेले. तेव्हा बोलण्याच्या ओघात त्यांना म्हणाले, “या शोधाच्या वाटा-पायवाटा तुम्हीच तर शोधून दिल्यात... नाहीतर जंगल तुडवणं कुठं ठाऊक होतं मराठी वाचकाला?”

तसे तात्या मनापासून हसले. म्हणाले, “नेहमी पायवाटेवरून जावं, बरं का! रस्त्याने चालणं काही खरं नव्हे. रस्ते वाहनांसाठी असतात. माणसांसाठी नव्हे. एखादा रस्ता कुठे जातो हे ठाऊक असतं आपल्याला. पायवाट जे माहित नाही तिकडे घेऊन जाते.” -

- अपर्णा वेलणकर

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

मेहता बुक सेलर्स

मोसम कुठलाही असो, आपल्या जिभेला नवनव्या चवींची आस नेहमीच असते. आपल्याला दर काही दिवसांनी एखादी नवी खमंग चव अनुभवावी वाटतेच. म्हणूनच मेहता मराठी ग्रंथजगतच्या वाचकांसाठी खास कमलाबाई ओगले लिखित 'रुचिरा भाग - २' या पुस्तकातील पाककृती

स्विस फिंगर्स

- साहित्य** : १२० ग्रॅम लोणी, ३० ग्रॅम आइसिंग शुगर, १२० ग्रॅम मैदा, व्हॅनिला इसेन्स.
- कृती** : लोणी आणि साखर एकत्र करून, हलक्या हाताने व मिश्रण मऊ होईपर्यंत फेसावे. त्यात व्हॅनिला इसेन्स घालून, नंतर मैदा थोडा थोडा घालत जाऊन मिसळावा आणि सैलसर भिजवावा. आइसिंग करण्याकरता पिशवी असते, ती घेऊन, तिला फुलाची पाकळी करण्याचे नोजल असते, ते बसवून त्यात भिजविलेले पीठ घालावे आणि पिशवी दाबून हाताच्या बोटांसारख्या कांड्या

पाडाव्यात. ट्रेला तुपाचा हात लावून, त्यावर कांड्या पसरून, ट्रे ओव्हनमध्ये ठेवावा आणि कांड्या म्हणजे फिंगर्स भाजून काढाव्यात. हवे असल्यास, चॉकलेट पातळ करून घेऊन, त्यात त्या कांड्यांची टोके बुडवावीत. हवे असल्यास जॅमने किंवा आइसिंगने तीन तीन कांड्या एकमेकींना जोडाव्यात.

पु
स्त
क
प
रि
च
य

अनिताला जामीन मिळतो

(ई-बुक स्वरूपात उपलब्ध)

अरुण शौरी

अनुवाद
उदय भिडे

न्यायव्यवस्थेच्या भोंगळ कारभाराचे पोस्टमार्टम

श्री. अरुण शौरी हे राष्ट्रीय हिताचा विचार करणारे विचारवंत असून, ते प्रत्येक नागरिकाच्या व्यक्तिगत स्वातंत्र्याचादेखील तितक्याच हिरिरीने पुरस्कार करतात. आजूबाजूला घडणाऱ्या प्रत्येक घटनेबद्दल ते जागरूकपणे विचार करतात आणि देशातील सध्याच्या राजकीय-सामाजिक परिस्थितीचेदेखील त्यांना उत्तम भान आहे. घटना आणि परिस्थितीचे विश्लेषण करून त्यात सुधारणा होण्यासाठी ते वाचकासमोर करण्यायोग्य कृतीदेखील मांडतात आणि वाचकाला कृती करण्यास उद्युक्तदेखील करतात. आणि याच तळमळीने त्यांनी 'अनिता गेट्स बेल' पुस्तकात व्यवस्थेसमोर काही प्रश्न उभे केले आहेत.

त्यांना स्वतःला आलेल्या न्यायपालिकेच्या कामकाजाबाबतच्या अनुभवाच्या वर्णनाने त्यांनी या पुस्तकाची सुरुवात केली आहे. जो त्यांचा नव्हताच अशा जमिनीच्या तुकड्यावर, त्यांनी जे कधी बांधलेच नाही अशा घरासंदर्भात, जी कधी दिलीच गेली नाहीत अशी समन्स घेणे चुकवल्याबद्दल, दुर्धर आजाराने ग्रस्त असलेल्या अरुण शौरींच्या पत्नी, अनिता, यांच्यावर अ-जामीनपात्र वॉरन्ट्स बजावण्यात आली... न्याय व्यवस्थेच्या या भोंगळ कारभारामुळे एक प्रकारे त्यांचा मानसिक छळच झाला. पुस्तकाची सुरुवात अनिता शौरी यांच्यावरील या आपबितीने होते.

शौरी यांच्या वैयक्तिक अनुभवातूनच भारतीय न्यायव्यवस्थेतील त्रुटी स्पष्टपणे समोर येतात; पण नंतर चर्चा-विषयाचा विस्तार करताना ते लोकशाही राज्यपद्धतीच्या, अद्याप सन्मान आणि विश्वासपात्रता थोड्या प्रमाणात का होईना, पण टिकून असलेल्या एकमेव आधारस्तंभाच्या, म्हणजेच न्यायपालिकेच्या संदर्भात त्यांच्या मनात असलेल्या काळजीच्या भावनेचा उच्चार करतात..

न्यायव्यवस्था ही शासनकर्त्यांच्या दडपशाही कारभारापासून आपणा सर्वांचे संरक्षण करणारी भिंतच मानली जाते; परंतु या अभेद्य वाटणाऱ्या भिंतीतदेखील फटी पडल्या असल्याचे अलीकडच्या काळातील काही घटना पाहता दिसून येते. प्रत्येक व्यक्तीच्या कार्यशैलीच्या दर्जाव्यतिरिक्त न्यायदान

संस्थेची शुचिता आणि स्वातंत्र्य अबाधित राहण्यासाठी प्रस्थापित केल्या गेलेल्या - न्यायपीठांची रचना, न्यायनिवाड्यासाठी न्यायाधीशांकडे खटले सोपवले जाण्यासंदर्भात निश्चित केलेली कार्यपद्धती, यांसारख्या संस्थात्मक... कार्य-व्यवस्थादेखील विस्कळीत झाल्या आहेत. अशा फटींमुळे राजकीय शासनकर्त्यांना या संस्थेवर वर्चस्व गाजवण्याची संधी मिळत राहते, याची सोदाहरण माहिती या पुस्तकात पाहायला मिळते.

निम्न श्रेणी न्यायालये, उच्च न्यायालये, सर्वोच्च न्यायालय - या ठिकाणी झालेल्या खटल्यांच्या माध्यमातून अरुण शौरी 'लोकशाहीचा हा शेवटचा स्तंभ' किती दुर्बळ आणि असहाय झाला आहे हे आपल्याला दाखवतात.

धडधडीत निर्लज्जपणा दाखवत वस्तुस्थितीमध्ये बदल करून एक न्यायाधीश एका प्रसिद्ध राजकीय पुढाऱ्याला गुन्हाच्या आरोपातून सोडवतो... घडलेल्या घटना आणि निकालपत्राचा फायदा घेऊन गुन्हा शाबीत झालेली व्यक्ती खटल्याच्या पुढील कामकाजासाठी त्याच्या पसंतीच्या व्यक्तीची सरकारी वकील म्हणून निवड कशी करू शकते... नगण्य गोष्टींमध्ये गुंतून राहून जीवन-मरणाचा प्रश्न असलेल्या गंभीर सुधारणांकडे न्यायालये कसे अक्षम्य दुर्लक्ष करतात... मैलाचा दगड ठरणारे निकाल देणारी न्यायालयेदेखील त्या निकालांच्या प्रत्यक्ष अंमलबजावणीकडे कसे दुर्लक्ष करतात... न्यायालयाचा कालापव्यय आणि खोटी साक्ष देऊन न्यायालयाचा अवमान केल्याबद्दल तसे करणाऱ्या व्यक्तीला शिक्षा करण्याची टाळाटाळ न्यायालयेच कशी करतात... न्यायालये आपण देत असलेल्या निकालाच्या संभाव्य परिणामांबद्दल पूर्वानुमान करण्याचे कष्टदेखील घेत नाहीत... आपल्यासारखाच दुसरा एखादा न्यायाधीश संशयाच्या भोवऱ्यात अडकला, तर त्याला पाठबळ देण्याऐवजी आपण त्या गावचेच नाही, असे भासवणारे पलायनवादी न्यायाधीश... मानसिक संतुलन नसल्याचे ढळढळीतपणे दिसत असलेला एखादा न्यायाधीश, ज्यांचे अगदी प्राथमिक स्वरूपाच्या वैज्ञानिक गोष्टींबद्दलचे ज्ञानदेखील हास्यास्पद वाटेल, असे न्यायाधीश, नक्की काय म्हणायचे आहे, हे ज्याच्या निकालपत्रातून सर्वोच्च न्यायालयालादेखील समजू नये अशा अगम्य भाषेत लिहिणारा न्यायाधीश - हे आणि असे सर्वजण, हजारो नागरिकांच्या भवितव्यावर दूरगामी परिणाम करणारे निकाल देतच राहिले आहेत... न्यायाधीशांनीच इतक्या प्रच्छन्नपणे सुस्थापित न्यायिक तत्त्वांची पायमल्ली करावी, की

त्यांच्यासारख्या इतर न्यायाधीशांना त्यांच्या अशा चुका सार्वजनिकरीत्या उघड करायला लागाव्या... असे असंख्य संदर्भ वाचकांना थक्क करतात.

आपले मुद्दे स्पष्ट करण्यासाठी अरुण शौरी यांनी काही प्रचंड मोठ्या रकमांच्या अफरातफरीच्या, आरक्षण धोरणाबाबतच्या आणि अगदी खूनच असावा अशा स्वरूपाच्या घटनेसंदर्भातील खटल्यांची मदत घेतली आहे. तसेच कामकाजाच्या साचेबद्ध पद्धतीचा कसा कल्पक उपयोग केला जातो आणि त्याद्वारे न्यायप्रक्रिया कशी प्रदीर्घ काळ लांबवली जाते; आणि परिणामी सामान्य नागरिकाला कसे न्यायापासून वंचित ठेवले जाते हेदेखील त्यांनी अगदी स्पष्टपणे दाखवले आहे.

राज्यातील उच्च न्यायालये आणि देशातील सर्वांत वरिष्ठ म्हणजे सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निकालांच्या खालावत चाललेल्या दर्जावरदेखील या पुस्तकाने प्रकाश टाकला आहे; तसेच न्यायाधीश राष्ट्रीय हिताचा विचार करत नाहीत किंवा आपण देणार असलेल्या निकालाचे कोणते आणि किती व्यापक स्तरावर परिणाम होऊ शकतील याचादेखील विचार करत नाहीत आणि त्यातून असंख्य नव्या कज्जे-खटल्यांची सुरुवात होईल, याचादेखील विचार करत नाहीत, याबाबत देखील हे पुस्तक टीकात्मक भाष्य करते.

लोकशाहीचे दुसरे दोन आधारस्तंभ, म्हणजे कायदेमंडळे आणि सरकारे, हे भ्रष्टाचाराने आणि अन्य दोन्ही आधारस्तंभांवर वर्चस्व प्रस्थापित करण्याच्या वेड्या महत्त्वाकांक्षेने पछाडलेले असल्यामुळे निदान न्यायपालिकेची अजूनही थोडीफार तरी शिल्लक असलेली विश्वासपात्रता आणि सन्मान पुन्हा प्रस्थापित करण्यासाठी सरतेशेवटी श्री. शौरी या पुस्तकाद्वारे या देशाच्या सर्वसामान्य नागरिकालाच सकारात्मकरीत्या काम करण्याचे आवाहन करतात.

समोर येते ते ते घेण्याची क्षमता आपण मिळवली,
तर जे समोर येते ते आपले होऊन जाईल.
- रवींद्रनाथ टगोर

पु
स्त
क
प
रि
च
य

अर्ध दशक

(ई-बुक स्वरूपात उपलब्ध)

मिलिंद महांगडे

स्पर्धा परीक्षेच्या विद्यार्थ्यांच्या मानसिकतेवर प्रकाश टाकणारी कादंबरी

‘अर्धदशक’ ही मिलिंद महांगडे यांची स्पर्धा परीक्षांचा अभ्यास करणाऱ्या मुलांच्या जीवनावर आधारित कादंबरी आहे. स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास कसा करावा, काय नियोजन करावं वगैरे गोष्टी यात नाहीत. त्यासाठी बाजारात भरपूर पुस्तकं आहेत. ही कादंबरी म्हणजे स्पर्धा परीक्षांचा अभ्यास करणाऱ्या मुलांच्या मानसिकतेवर प्रकाश टाकण्याचा एक छोटासा प्रयत्न आहे आणि हेच या पुस्तकाचं वेगळेपण आहे.

एखादी स्पर्धा परीक्षा पास होणं आणि पोस्ट मिळवणं तितकंसं सोपं काम नाही. अर्धदशक हा कालावधीही आहे. पाच वर्षांचा कालावधी या कादंबरीत सामावलेला आहे. काही सुदैवी मुलांना पास होण्यासाठी किंवा मनासारखी पोस्ट मिळवण्यासाठी यापेक्षा कमी कालावधी लागतो; पण बहुतांश मुलांसाठी पाच वर्षांही कमी असतात. ही त्यांची कहाणी आहे. आयुष्यातली उमेदीची वर्षे अभ्यास करण्यात जातात; काहींना यश मिळतंही; पण बहुसंख्य मुलांच्या नशिबी अपयश येतं.

कादंबरीचा नायक, मोहन हा एक मध्यमवर्गीय कुटुंबातील मुलगा. कॉलेज संपल्यावर स्पर्धा परीक्षांच्या क्लासच्या एका मार्गदर्शनपर भाषणामुळे प्रभावित होऊन तो पुण्यात जाऊन स्पर्धा परीक्षांचा अभ्यास करायचा निर्णय घेतो. पुण्यात जाऊन सरनाईक सरांचा क्लास लावतो आणि जोरदार अभ्यासाला सुरुवात करतो. त्याच्याबरोबर क्लास लावलेले, माधववाड्यातले त्याचे मित्र गौतम, रघू, अजय, बबन, श्रीधर यांच्याबरोबर अभ्यास सुरू होतो. वेगवेगळी पार्श्वभूमी असलेली मुलं केवळ अभ्यासासाठी पुण्यात एकत्र येतात. आधीपासून अभ्यास करणारे सीनिअर भोसले, सीनिअर चौगुले बऱ्याच वर्षांपासून तेथे अभ्यासासाठी आहेत. पूर्व परीक्षा, मुख्य परीक्षा आणि इंटरव्यू तीन अडथळ्यांतून पार पडण्यासाठी मुलं जिवाचं रान करून अभ्यास करतात.

पूर्व परीक्षेत रघू सोडून बाकी सर्व जण सिलेक्ट होतात. सरनाईक सरांच्या क्लासला मुख्य परीक्षेला मराठी विषय शिकवायला करमरकर नावाच्या मॅडम आहेत. त्या खूप सुंदर आहेत. त्यांना पाहताक्षणीच मोहनला

त्यांच्याविषयी आकर्षण निर्माण होतं. मुख्य परीक्षेच्या अभ्यासादरम्यान करमरकर मॅडमचा एक छोटासा अपघात होतो, त्या वेळी सुदैवाने मोहन तिथेच असतो. तो मॅडमना मदत करतो. त्यांच्यात मैत्री निर्माण होते. दोघं बऱ्याच वेळा भेटतात; पण अचानक एके दिवशी करमरकर मॅडम नाहीशा होतात. त्या अचानक नाहीशा झाल्याने साहजिकच पोलीस चौकशी होते. मोहन, करमरकर मॅडमच्या जवळ असल्याने त्याची वारंवार पोलीस चौकशी होते. क्लासच्या सरनाईक सरांच्या मध्यस्थीमुळे त्याची सुटका होते. या सगळ्या गोंधळाचा विपरीत परिणाम त्याच्या अभ्यासावर होतो आणि तो मुख्य परीक्षा नापास होतो.

त्याच परीक्षेत अत्यंत हलाखीत दिवस काढलेला बबन डेप्युटी कलेक्टर होतो आणि अजय नायब तहसीलदार होतो. मोहनचा रुमपार्टनर, सीनिअर चौगुले यांची ही शेवटची परीक्षा असते; पण त्यांच्या पदरी निराशाच येते. ते पुणं सोडून निघून जातात. अशाच एकामागोमाग येणाऱ्या परीक्षा मोहन आणि त्याचे मित्र देत राहतात. मोहन अभ्यासिका लावतो, तिथे त्याची आसावरीशी मैत्री होते. आसावरीचं अमेरिकेत नोकरी करित असलेल्या अनिकेतबरोबर लग्न ठरतं; पण तिच्या मनात एकूणच लग्नाविषयी बरेच प्रश्न आहेत. मोहन तिला लग्नासंबंधी निर्णय घ्यायला मदत करतो.

शेवटी तिचं अनिकेतशी लग्न होतं की नाही? मोहन आणि त्याचे मित्र वेगवेगळ्या परीक्षा देत राहतात त्यात पाच वर्षं निघून जातात. ते परीक्षा पास होतात का? करमरकर मॅडमचं पुढे काय होतं? पाच वर्षांच्या कालावधीत मोहन कोणकोणत्या चढ-उतारांना सामोरा जातो? या आणि अशा अनेक प्रश्नांची उत्तरं कादंबरी वाचल्यावर मिळतील.

स्पर्धा परीक्षांच्या वातावरणात आपण काही काळ राहून त्यांचं जीवन अनुभवू शकतो आणि ज्यांनी हे जीवन अनुभवलं आहे त्यांच्यासाठी जुने दिवस पुन्हा आठवण्याची एक संधी!

जुनी पुस्तकं... कालातीत आशय...

अशी मने असे नमुने

कधी तावून तावून वैशाखी
चटके देणाऱ्या; तर -
कधी वळिवाची भरमार सर
अंगावर घेताना जिवाचा
कोंदवाच कोंदवा करून टाकणारा
धुंद गंध उठविणाऱ्या -
जेव्हा ही मने व नमुनेदार माणसे
मला भेटली तेव्हा मूकपणे
पायतळी राहून साक्षी असणाऱ्या
व जीवनाच्या वाटचालीत
अनेक संकटे पेलण्यासाठी
लागणारा आवश्यक कस माझ्यात ठासून भरणाऱ्या,
माझा जन्मगाव 'आजरा' येथील लाल मातीस
व तेथील गावकऱ्यांस!

- शिवाजी सावंत

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२० । ३९

पु
स्त
क
प
रि
च
य

हलवाई

(ई-बुक स्वरूपात उपलब्ध)

आर. के. नारायण

अनुवाद

डॉ. श्रीमती मडिमन

मालगुडी डेजस्टाईल नर्मविनोदी कथाबाज असणारी विलक्षण कादंबरी...

आर. के. नारायण म्हणजे भारतीय साहित्यातल्या नर्मविनोदी साहित्य प्रकारातलं अग्रणी नाव. त्यांच्या मालगुडी डेजनं टीव्हीच्या पडद्यासोबतच वाचकांच्या मनावरही गारूड केलं. गावकुसातल्या भोळ्या माणसांचं भावविश्व नारायण यांनी साहित्याच्या मुख्य प्रवाहात आणलं. त्यांच्या सरळसाध्या विचारधारा आणि जीवनसारणी आणि त्यातून निर्माण होणारे गुंतागुंतीचे प्रसंगही त्यांनी हटके स्टाईलनं चितारले आणि वाचकांना आपलंसं केलं. आर. के. नारायण यांच्या याच शैलीतून साकारली गेलेली कादंबरी म्हणजे 'द वेंडर ऑफ स्वीट्स.' त्याचा श्रीमती मडिमन यांनी केलेला मराठी अनुवाद म्हणजे 'हलवाई' होय.

वयाच्या साठाव्या वर्षी जगन नावाच्या विधुर, सधन हलवायाला आपल्या व्यापारातील मोठा नफा गांधीजींच्या उच्च तत्त्वप्रणालीशी युक्तीने जोडता येत होता. त्याचा मुलगा माली हा जणू त्याच्या डोळ्याची बाहुलीच. मालीविषयी जगनला इतके प्रचंड प्रेम, की ते प्रसंगी अडचणीत टाकणारे, हास्यास्पद व अनावश्यक वाटावे. जेव्हा मालीने थंडपणे जाहिर केले की तो इथले शालेय शिक्षण सोडून लेखक बनण्यासाठी अमेरिकेला जात आहे, तेव्हा जगनच्या पितृप्रेमात प्रचंड गोंधळ माजला. नंतर वर्ष-दोन वर्षांनी माली जेव्हा अर्धी कोरियन, अर्धी अमेरिकन असलेल्या पत्नीबरोबर एक कादंबरी लिहिणारी मशीन विकण्याची अफलातून योजना घेऊन आला, तेव्हा जगनच्या गोंधळाची परिसीमा झाली. तो आता अशा नवीन धक्कादायक जगाला अचानक, साक्षात सामोरा आला, जिथे त्याने आजपर्यंत जोपासलेल्या लग्नविषयक नीतिकल्पना फोल ठरल्या. असा दुःखद पण काहीसा विनोदी दोन पिढ्यांमधला झगडा प्रत्येक प्रकरणागणीक गंभीर होत जातो. शेवटी जगनची या पैतृक प्रेमाच्या साखळीतून झालेली अनपेक्षित सुटका हे या गोष्टीला मिळालेले रोचक वळण आहे.

जगनच्या नैतिक-अनैतिकतेच्या कल्पना आणि मालीची अतिआधुनिक विचारशैली यांच्या संघर्षातून ही नर्मविनोदी कथा आकार घेत जाते. कथेच्या

मांडणीत अनेक छोटी-मोठी पात्रे येतात; पण या पात्रांची स्वभाववैशिष्ट्ये अगदी भिन्न आहेत. त्यामुळे समाजातल्या विविधरंगी मानसिकतेचं दर्शनच ही कादंबरी घडवते. आजही देशातली एक पिढी नैतिकता आणि भौतिकवादाच्या तराजूत स्वतःला अखंड वेळ तोलून पाहत असते. त्यातून दोन पिढ्यांमधला संघर्ष वाढत जातो. या संघर्षाचं नेमकं प्रतिबिंब 'हलवाई'मध्ये पाहायला मिळतं. आधुनिकीकरणाच्या रेट्यात जीवन्मृत्यं हरवत चालल्याची ओरड नेहमी पाहायला मिळते; पण याचीही व्यक्तिसापेक्ष मांडणी आर. के. नारायण यांच्या कादंबरीत पाहायला मिळते.

श्रीमती मडिमन यांचा अनुवाद एका निराळ्याच धाटणीच्या मराठीचा आस्वाद देतो. हे मराठी थोडं दाक्षिणात्य वळणाचं वाटतं; पण त्यामुळे मूळ मालगुडीस्टाईल लेखनाला आणखी रंगतच आली आहे.

पुस्तकांत हरवलेली माणसं

“एका नातेवाइकाकडे युगंधर पाहिले. आतून- बाहेरून बघितल्यावर वाचावेसे वाटत होते; पण पुस्तक त्यांच्याकडे मागायची भीती वाटत होती; पण कदाचित त्यांनी ओळखले आणि पुस्तक वाचायला दिले. पुस्तक लवकरात लवकर वाचून पूर्ण करून घ्यायचे असे ठरवून मी वाचायला सुरुवात केली. दिवसा मला वाचायला वेळ मिळत नव्हता. रात्रीही उशिरापर्यंत कामे संपत नसत. मग वाचायचे केव्हा? मी ते पुस्तक पहाटे उठून वाचायला सुरुवात केली आणि पहाटे वाचूनच ते पुस्तक पूर्ण केले. युगंधर मला पहाटेच्या शुभ समयी समजला.”

— स्मिता हवीले

प्रियजनांना भेट द्या विचारधन
अनोखी **गिफ्ट बुक्स**
मराठीत प्रथमच...

आयुष्याची अलवार वाट
पृष्ठसंख्या : ९६ | किंमत : ₹६०

चिरंतन यशाचा मार्ग
पृष्ठसंख्या : ९६ | किंमत : ₹६०

रुजू द्या विश्वास
पृष्ठसंख्या : ९६ | किंमत : ₹६०

उमेदीची रुजवात
पृष्ठसंख्या : ९६ | किंमत : ₹६०

पु
स्त
क
प
रि
च
य

बुक मार्क

(ई-बुक स्वरूपात उपलब्ध)

प्रज्ञा ओक

आयुष्यावर सुंदर गोंदण करून गेलेल्या खुणा

आयुष्याच्या काही वळणावर त्यांची लहान-मोठ्या व्यक्तींशी ओळख झाली. इथे 'लहान' अशा अर्थाने की प्रसिद्धीच्या झोतात नसलेल्या, पण कर्तृत्ववान आणि 'मोठ्या' अशा अर्थाने की जागतिक कीर्तीने वलयांकित असलेल्या व्यक्ती... वयाच्या साठीनंतर मागे वळून पाहताना या व्यक्तींच्या मनात दाटलेल्या (आणि शब्दबद्ध केलेल्या) आठवणी म्हणजेच 'बुकमार्क'!

वाचन, कलाकौशल्य आणि बुद्धिमत्ता या गोष्टींचं संचित प्रज्ञा ओक यांना पूर्वाश्रमीच प्राप्त होतं. रेडिओतल्या नोकरीमुळे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाला बहुश्रुतता येत गेली. माणसांची 'ओळख' आणि 'पारख' होणे हा गुण त्यांच्याकडे उपजतच होता. रेडिओ आणि रंगमंचीय कार्यक्रम लिहिता लिहिता निपुणता आपसूक वर्धिष्णू होत राहिली. गुणग्राहकतेमुळे 'ओळखी'चा परीघ रुंदावत गेला. निमित्तपरत्वे ओळख झालेल्या व्यक्तींच्या व्यक्तिगत आयुष्यातील सुख-दुःखं, चढ-उतार पाहता आले. त्यात यथोचित सहभागी होता आलं. सुख-दुःखाच्या विनिमयातून ऋणानुबंधाची प्रचिती येत राहिली. गाठीभेटीच्या वारंवारितेवर नात्याची वीण अवलंबून नसते, याची जाणीव झाली. आणि मग 'वाचता' आलेल्या या व्यक्तिमत्त्वांनी प्रज्ञा ओक यांना 'लिहितं' केलं.

'बुकमार्क' मधील काही व्यक्तिमत्त्वे...

अलौकिक स्वरांनी श्रोत्यांच्या हृदयाला स्पर्श करणारे : पं. भीमसेन जोशी... बहारदार वर्णनशैलीने वाचकांना ग्रामीण वातावरणात नेणारे : व्यंकटेश माडगूळकर... पु. ल. देशपांडे या लोकप्रिय लेखकाच्या तितक्याच बुद्धिमान, तर्ककठोर, पण अंतर्दामी भावनाशील सहचारिणी : सुनीताबाई देशपांडे... ग्लॅमरच्या जगात वावरूनही पूर्णपणे 'संसारी' असलेली ओक यांची मैत्रीण : शैला मुकुंद... जाणवा जागृत असलेल्या संवेदनशील लेखिका : ज्योत्सना देवधर... संचेती हॉस्पिटलचे संस्थापक, निष्णात अस्थिशल्यचिकित्सक, सेवाभावी आणि रसिक : डॉ. एच. के. संचेती... देश-विदेशांत ख्यातनाम असलेले वास्तुशिल्पी : रवी गद्रे... गीतरामायणाचे प्रसिद्ध निवेदक : पुरुषोत्तम जोशी... वादळी आयुष्यातील व्यथा भोगत

असतानाही गिरिभ्रमणाचा छंद जोपासणाऱ्या : उषःप्रभा पागे... सवाई गंधर्व महोत्सवाचे कर्तव्यकठोर सेक्रेटरी : एस. व्ही. गोखले... रंगमचीय अभिनेत्री इंदू आणि तबलानवाज केशव नावेलकर हे 'अलक्षित' दांपत्य... कर्तृत्वाचा सोपान चढत स्वतःला सिद्ध करणाऱ्या : जयश्री फडणीस... नियतीने विदारक 'अखेर' लिहिलेले : सुरेश अलूरकर... अशा वीसहून अधिक व्यक्तिमत्त्वांच्या आठवणी प्रज्ञा ओक यांनी 'बुकमार्क'मध्ये जागविल्या आहेत. या सर्वच व्यक्ती आपापल्या क्षेत्रात 'विशेष' आहेत. पुस्तकातील भाषाशैली प्रवाही आणि प्रत्ययकारी आहे. पुस्तक वाचताना 'त्या' आठवणींतील उत्कटता शब्दांगणीक जाणवत राहते...

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

टी बुक क्लब

आजच व्हा सदस्य,
निम्न्या किंमतीत
मिळवा पुस्तकं

- * ₹ ५० भरून 'टी बुक क्लब'चे सदस्यत्व.
- * दरवर्षी सहा लोकप्रिय पुस्तकांचे अनुवाद निम्न्या किंमतीत
- * इतर पुस्तके २०% सवलतीत
- * योजनेतील सहाही पुस्तके घेणे बंधनकारक

टी बुक क्लब योजनेतील 'क्लासिक्स' साठी खास सवलत!

₹ १०० भरून 'टी बुक क्लब' यादीतील कोणतीही ८ किंवा सर्व पुस्तके एकाचवेळी निम्न्या किंमतीत मिळवा. पोस्टेज खर्च अतिरिक्त.

फोन : (०२०) २४४७६९२४ 📞 ९४२०५९४६६५

सदस्यत्वासाठी ऑनलाइन लिंक -

www.mehtapublishinghouse.com/memberships.aspx

जुनी पुस्तकं... कालातील आशय...

दूकट
अं
लांग
स्टोरी
शाँर्ट

जेफ्री आर्चर

अनुवाद
लीना सोहोनी

पात्रयोजना, कथानक, विषय आणि पार्श्वभूमी
या सर्वच बाबतीत वैशिष्ट्यपूर्ण ठरणाऱ्या
जेफ्री आर्चर यांच्या कथांचा संग्रह

किंमत : २८०/-रु. । पोस्टेज ५०/-रु. । ई-बुक स्वरूपात उपलब्ध

त्रिवेणी

गुलज़ार

अनुवाद
शान्ता ज. शेळके

गुलजारांचे बावनकशी त्रिवेणीकाव्य, त्याची नजाकत याची
शान्ताबाईंनी मराठीत उतरवलेले अपूर्व शब्दशिल्प. गुलज़ार,
शान्ताबाई शेळके आणि कविता यांचा एक सुंदर त्रिवेणी संगम

किंमत : ९५/-रु. । पोस्टेज ५०/-रु. । ई-बुक स्वरूपात उपलब्ध

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२० । ४७

पु
स्त
क
प
रि
च
य

स्वर्गकन्या

नायजेल कॉथॉर्न

अनुवाद

मीना कर्णिक

चीनची सम्राज्ञी बनू शकलेल्या एकमेव स्त्रीची चित्तवेधक कहाणी

उ छव् या चिनी इतिहासातील एकमेव सम्राज्ञीची नाट्यमय सत्यकथा, नामवंत लेखक नायजेल कॉर्थॉर्न यांनी सांगितली आहे, 'डॉटर ऑफ हेवन'मधून. 'स्वर्गकन्या' हे मराठी आवृत्तीचं नाव आहे. अनुवाद केला आहे मीना कर्णिक यांनी.

वयाच्या १३व्या वर्षी उ छव् सम्राटाचं अंगवस्त्र बनली. तिला मिळालेल्या या सन्मानामुळे तिच्या कुटुंबाचा मानही वाढला होता. सातव्या शतकातील चीनमध्ये एका व्यापाऱ्याच्या घरात जन्माला आलेली ही मुलगी. आपलं सौंदर्य आणि आपली हुशारी यांचा तिने अतिशय कौशल्याने वापर केला. कारस्थाने रचली. सम्राटाला अंकित करून प्राचीन चीनमधल्या सर्वांत मोठ्या साम्राज्याच्या सिंहासनावर कबजा मिळवला.

सुंदर, आकर्षक आणि अत्यंत कावेबाज... आपल्यासमोर न झुकणाऱ्या प्रत्येकाला तिने नष्ट केलं. आपल्या शत्रूंचा खातमा करताना तिने जराही दया दाखवली नाही. राजकीय फायद्यासाठी आपल्या स्वतःच्या मुलांचा जीव घ्यायला मागे-पुढे बघितलं नाही. आणि अखेर तिने स्वतःला देवाचा अवतार म्हणून घोषित केलं. पन्नास वर्षांच्या तिच्या राज्यात अनेक भानगडी झाल्या, तिने स्वतःचा पुरुषांचा जनानखाना उभा केला आणि सत्तेमध्ये महत्त्वाच्या जागांवर आपल्या प्रियकरांच्या नेमणुका केल्या.

शयनगृहातील कलांमध्ये तिचं तरबेज असणं, इथपासून ते तिच्याविरुद्धच्या रक्तरंजित बंडापर्यंत या पुस्तकामधून चीनमधल्या थांग साम्राज्याच्या रंगीबेरंगी जगाची ओळख होते.

पु
स्त
क
प
रि
च
य

काया

डॉ. प्रतिभा राय

अनुवाद
राधा जोगळेकर

कायेच्या आतल्या मनाचा हुंकार...

अगदी अनादी काळापासून आजपर्यंतच्या मानवी स्वभावाचं, डॉ. प्रतिभा राय यांच्या विविध कथांच्या माध्यमातून यथार्थ दर्शन घडतं. मनुष्यस्वभावाची विविध रूपं, स्वभावातील नाना कंगोरे स्पष्ट करताना सत्य घटनांचा धागा पकडून कथा प्रवाहित करत असताना वाचकांची उत्कंठा ताणून धरण्यात डॉ. प्रतिभा राय यांचं कसब दिसून येतं.

माणूस कितीही निर्ढावलेला असला, तरी त्याच्या मनाच्या एका कोपऱ्यात सद्भावना वास करीत असते. एक क्षण असा येतो की तो त्या सद्भावनेला शरण जातो आणि त्याचं जीवनच बदलून जातं. अशाच भावनांचं प्रतिबिंब यातल्या प्रत्येक कथेत अवतरलेलं दिसतं. यातील पहिलीच कथा 'हिऱ्याची अंगठी' एका वेगळ्या भावविश्वाचं दर्शन घडवते. ही प्रथमपुरुषी निवेदनातील कथा. यातील नायक आपल्या पहिल्या वाग्दत्त वधूला उद्देशून हे निवेदन करत आहे. तिच्याबद्दल तिला वाटणाऱ्या भावना अलवारपणे मांडतो आहे. भूतकाळाचा पट उलगडत जात असताना तिचं तेजस्वी व्यक्तिमत्त्व भुरळ पाडत जातं; पण कथेच्या मध्यावर त्याचं लग्न झालं नाही, हेही स्पष्ट होतं. त्याची कारणमीमांसा करत पुढे जाणारी ही कथा शेवटी अनपेक्षित धक्का तंत्र वापरते.

या कथासंग्रहातील कथा मानवी स्वभावाच्या नाना छटा मांडतात. 'सावलीसारखा माणूस' कथेत असाच विलक्षण माणूस भेटतो. यातील मायाधर नावाचा कथेचा नायक मृदू आणि न्यायप्रिय माणसाचं तंतोतंत प्रतिबिंब; पण आयुष्यातल्या घटनांनी त्याच्या समोर वाढून ठेवलेल्या समस्या त्याच्या आयुष्यात भ्रम-विभ्रमांची मालिकाच उभी करतात.

मानवी भावभावनांविषयी बोलता बोलता या कथा धगधगत्या सामाजिक प्रश्नांवरही भाष्य करतात. यातील 'काया' ही कथा अशीच अस्वस्थ करून जाते. ही कथा वाचताना देश ढवळून काढणाऱ्या निर्भया प्रकरणाची आठवण छळत राहते. गरीब घरातील अवधी सोळा-सतरा वर्षांची ती इस्पितळात जीवन-मरणाच्या उंबरठ्यावर उभी आहे. तिचा मृत्यूशी संघर्ष सुरू असला तरी तिच्या भोवतालातील माणसांना मात्र तिचं जगणं नकोसं आहे. तिच्या

जागं होण्यानं अनेक नवे प्रश्न निर्माण होणार आहेत. त्या प्रश्नांना तोंड देण्याचा तिच्या कुटुंबाची आणि समाजाचीही तयारी नाही. अशा गुंतागुंतीच्या विचारांभोवती हे कथासूत्र फिरते; पण ही कथा फक्त बलात्काराच्या प्रश्नावर भाष्य करत नाही, तर स्त्रीची काया आणि तिच्या परिघात येणारे भावनांचे अनेक पदर उलगडत जाते.

बलात्कार, अत्याचार यांसारख्या विषयांना सत्र-मनाच्या उद्रेकी विचारांनी वाचा फोडली आहे. तर किशोरवयीन मुलांच्या मनातील घालमेल, व्यवसायानिमित्त दूरदेशी राहणाऱ्या माणसाला आपल्या जन्मभूमीविषयी वाटणारी ओढ, अशा मनाला स्पर्शून जाणाऱ्या विविध भावभावनांचा वेध घेण्यात लेखिका यशस्वी झाल्या आहेत.

राधा जोगळेकर यांनी या पुस्तकाचा ओघवत्या शैलीत अनुवाद केला आहे. हे पुस्तक ओडिया भाषेतून अनुवादित झालेले असले तरी अनुवादातल्या सहजतेमुळे पुस्तक मूळ मराठीच असल्यासारखे वाटते, हे अनुवादकाचे यश म्हणायला हवे.

◆

तुम्ही जिथे आहात तिथून, तुमच्याजवळ असलेल्या

क्षमतांचा वापर करून तुम्ही जे करू शकता

त्याच गोष्टी प्राधान्याने करा.

— थिओडोर रुझवेल्ट,

अमेरिकेचे माजी अध्यक्ष

जुनी पुस्तकं... कालातील आशय...

फ्रॉम रशिया विथ लव्ह

इयान फ्लेमिंग

अनुवाद

विजय देवधर

जेम्स बाँड स्मर्शच्या या जाळ्यात स्वतःहून कसा गुरफटतो आणि का आणि या खेळाचा शेवट काय? बाँडप्रेमींसाठी ही कादंबरी उत्कंठावर्धक आहे.

किंमत : २५०/-रु. । पोस्टेज ५०/-रु.

आय लास्ट माय लव्ह इन् बग्दाद

मायकेल हेस्टिंग्ज

अनुवाद

अंजनी नरवणे

पत्रकार मायकेल हेस्टिंग्ज व अँन्डी यांच्या प्रेमाची कथा. अमेरिका व इराक यांच्यातील युद्धात घडलेली, मनाला चटका लावणारी ही दुर्दैवी सत्य प्रेमकथा अस्वस्थ करते.

किंमत : २५०/-रु. । पोस्टेज ५०/-रु.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२० । ५३

‘मालगुडी’च्या पुनर्भेटीचा प्रत्यय...

काही वर्षांपूर्वी ‘दूरदर्शन’वर ‘मालगुडी डेज’ नावाची मालिका प्रसारित व्हायची. खासगी वाहिन्या, दैनंदिन मालिका नसलेल्या त्या काळात ही मालिका प्रचंड लोकप्रिय झाली होती. दक्षिण भारतातल्या मालगुडी या काल्पनिक; पण समृद्ध गावातल्या साध्याभोळ्या लोकांच्या दैनंदिन जीवनातल्या घटनांवरील कथांवर आधारित ही मालिका होती. प्रसिद्ध लेखक आर. के. नारायण यांनी सन १९३५ मध्ये लिहिलेल्या या कथा मानवी स्वभाव, भावभावनांचं दर्शन घडवणाऱ्या आणि वास्तववादी असल्यानं प्रेक्षकांना भावल्या होत्या.

आर. के. नारायण यांच्याच लेखणीतून साकारलेला ‘वडाच्या झाडाखाली आणि इतर कथा’ हा कथासंग्रह वाचताना ‘मालगुडी डेज’ची आठवण नक्कीच होते. या पुस्तकातल्या कथांनाही मालगुडी गाव आणि परिसराची पार्श्वभूमी लाभलेली आहे. कथेतली पात्रं साधीभोळी, काहीशी चित्रविचित्र स्वभावाची, पण तरीही आपलीशी वाटणारी आहेत. जगण्याची लढाई लढत असताना सामोऱ्या जाव्या

लागणाऱ्या वेगवेगळ्या घटनांवर आधारित या कथा आहेत. कथांचं मूळ हे वैयक्तिक अनुभव, निरीक्षण आणि ऐकलेलं एखादं संभाषण यात असल्याचं लेखकानं प्रस्तावनेत म्हटलं आहे. या कथांमध्ये कुठंही मोठं नाट्य नाही, की धक्कादायक शेवट नाही... पण तरीही लेखकाची भाषा, ओघवती शैली यामुळे त्या गुंतवून ठेवतात. कथेतल्या पात्राच्या सुख-दुःखाशी नकळतपणे वाचकाला जोडून घेतात.

पुस्तकात एकूण २८ कथा आहेत. कथेतली पात्रं ही छोटी मुलं, तरुण, ज्येष्ठ अशी विविध वयोगटांतली आहेत, त्याचबरोबर शेतकरी, मेंढपाळ, व्यापारी, शिक्षक, पहारेकरी, मजूर, भिकारी अशी वेगवेगळ्या सामाजिक स्तरांतली आहेत. एका कथेत तर कुत्रा हीच मुख्य व्यक्तिरेखा आहे. अंधश्रद्धेविरुद्ध बंड करणारा नित्या आहे, तसाच आत्महत्या करणाऱ्या मुलीला आपण त्यापासून परावृत्त करू शकलो, ही खंत बाळगणारा आणि अनेक वर्षांनंतर ती जिवंत असल्याचा साक्षात्कार झालेला पहारेकरी आहे. जातीय दंगलीत होरपळणारा मित्र आहे. शेखरला सत्य बोलण्याची किंमत चुकवावी लागते, तर अनावश्यक बोलणं टाळून शास्त्री वार्डेट ग्रहांवर विजय मिळवतो. पैशांच्या लालसेनं दुकान मालकाला फसवून देशोधडीला लावणाऱ्या रामूला त्याच्या कर्माची फळं भोगावी लागतात, तर मालकाप्रती कर्तव्यदक्ष राहूनही शंकर चोरीच्या आरोपानं होरपळतो. एकटा झोपायला घाबरणारा छोटा स्वामी आणि पैसे कमावण्यासाठी वेगवेगळे प्रयोग करणारा आठ वर्षांचा दोडू... या दोघांच्या कथांतून छोट्यांची मानसिकता दिसते.

भाषेच्या गोंधळामुळे एका परदेशी व्यक्तीला गावातल्या घोड्याचा पुतळा विकणाऱ्या मुनीची कथा मजेशीर आहे. मुनी त्या व्यक्तीला दोन बकऱ्या विकत देतो. प्रत्यक्षात ती व्यक्ती घोड्याच्या पुतळ्याचा व्यवहार करून त्याला पैसे देते. बकऱ्या मुनीच्या मार्गं पुन्हा घरी येतात, तेव्हा त्याची पत्नी त्याच्यावर अविश्वास दाखवून चोरी केल्याचा संशय घेते. असाच संशय रंगाची पत्नीही घेते, जेव्हा तो एका श्रीमंत कुटुंबाला त्यांचा विहिरीत पडलेला मौल्यवान हंडा काढून देऊन पैसे मिळवतो. या दोन्ही कथांमध्ये नायक जास्त पैसे मिळवण्याचे स्वप्न पाहत असतो, त्याचवेळी त्यांच्या बायका मात्र अचानक धनप्राप्ती अशक्य आहे, असा वास्तववादी विचार करत असतात.

मालगुडी शहराला ऐतिहासिक वारसा आहे, हे सिद्ध करण्याचा खटाटोप करणाऱ्या संशोधकाची कथाही मजेशीर आहे. चिप्पीची कथा

प्राण्यांच्या भावभावनांचं दर्शन घडवते. मालकानं दुसरा छोटा कुत्रा आणला म्हणून चिडून हा चिप्पी घरातून निघून गेलेला असतो. मुका सामीच्या कथेतलं माकड त्याला अर्थार्जनासाठी मदत करत असतं. माकडाचे खेळ करून सामी पैसे मिळवतो; पण तेच माकड संधी मिळताच स्वतःची सुटका करून घेऊन त्याला सोडून निघून जातं.

डोळ्यांच्या ऑपरेशननंतर परिचारकाच्या मदतीनं परावलंबी जिणं लेखकाला जगावं लागतं. त्या दिवसांतले अनुभव लेखकानं 'सैतानाचा श्वास' कथेत लिहिले आहेत. बंगल्यावर अनेक वर्षं पहारेकरी, माळी म्हणून कामाला असलेल्या अण्णामलाईचं व्यक्तिचित्र त्यांनी रेखाटलं आहे.

शेवटची कथा आहे वडाच्या झाडाखाली गोष्ट सांगणाऱ्या म्हाताऱ्याची... थांबावं कधी आणि कुठं हे सांगणारी... साऱ्या कथा साध्याच; पण माणसाच्या स्वभावाचे कंगोरे टिपणाऱ्या, भोवतालच्या परिस्थितीचं सूक्ष्म निरीक्षण करणाऱ्या, प्रसंगी उपरोधिक भाष्य करणाऱ्या... कथांचा काळ जुना आहे. तसे अनेक संदर्भ ओघानं येतात; पण तरीही ती कथा आजची, तितकीच ताजीतवानी वाटते. नंदिनी देशमुख यांनी अनुवाद करताना लेखकाची शब्दांची गुंफण आणि ओघवती शैली कायम ठेवल्यानं या कथा खिळवून ठेवतात.

— नयना निर्गुण

दैनिक लोकसत्ता, २६-०१-२०२०

गुंतागुंतीचा उत्कंठावर्धक भावनिक खेळ...

'द मिनिस्ट्री ऑफ अटमोस्ट हॅपिनेस' या अरुंधती रॉय लिखित पुस्तकाचा मराठी अनुवाद सुप्रिया वकील यांनी केला आहे. या कादंबरीचा साहित्य परीघ जागतिक पातळीवरदेखील विशाल आहे. आजतोवर या पुस्तकाचा ४९ भाषांमध्ये अनुवाद झाला आहे. नेमकं असं काय आहे, या कादंबरीत जिने वाचकांच्या मनाला मोहिनी घातली. तर याचे उत्तर आहे वेगवान काळाच्या ओघात

देखील कादंबरी आपला वेळ व्यापते. दिल्ली, काश्मीर, महानगरे, जंगले, पात्रे, आशय, विषय यांसारख्या सर्व अंगांनी कादंबरी आपली सर्वसमावेशकता जपते. कब्रस्तानमध्ये घर करणारी अन्जुम, तिच्या आजूबाजूची पात्रे, अचानकपणे फुटपाथवर येणारी बालिका एस. तिलोत्तमा आणि तिच्यावर प्रेम करणारे तीन पुरुष या साऱ्यांच्या आयुष्याभोवती फिरणारे हे कथानक म्हणजे भावनिक गुंतागुंतीचा, औत्सुक्याचा एक अप्रतिम खेळ आहे.

– दैनिक लोकमत, ०२-०२-२०२०

कधीकधी एखादे पुस्तक किचकट विषयावर भाष्य करणारे असते... मात्र ज्ञानाचे भांडार असते. 'मृत्यूवर मात' हे असेच एक पुस्तक. जन्म आणि मृत्यू यात एका श्वासाचं अंतर असतं... असं आपण नेहमी म्हणतो. श्वास बंद झाले, हृदय थांबले की मृत्यू झाला मानले जाते... मात्र जिवंत असणे आणि प्रत्यक्ष मृत्यू यातही बरेच काही असते... मृत म्हणून घोषित केलेल्या अनेक पेशंटना चमत्कृतीपूर्ण पद्धतीने जिवंत केल्याच्या वास्तव घटना आणि संशोधन या पुस्तकात नमूद केले आहे.

वैज्ञानिक संशोधनाची, शोधांची आवड असणाऱ्या वाचकांना नक्कीच आवडू शकेल. पुस्तकाची प्रस्तावना आणि मुखपृष्ठ आवडले.

– यशश्री रहाळकर

दैनिक सकाळ, १२-०१-२०२०

— — — — —

भौतिकशास्त्रातील अशक्यतांचा मागोवा

भौतिकशास्त्रातील सुप्रसिद्ध शास्त्रज्ञ मिचिओ काकू यांच्या 'फिजिक्स ऑफ दि इम्पॉसिबल' या गाजलेल्या इंग्रजी पुस्तकाचा उत्तम अनुवाद खगोल अभ्यासक लीना दामले यांनी केला असून, 'अशक्य भौतिकी' या शीर्षकाखाली हे पुस्तक प्रकाशित झाले आहे. या पुस्तकात विज्ञानकथांमधील काल्पनिक उच्च तंत्रज्ञान आणि यंत्रे - जी आजच्या काळात अशक्य वाटत आहेत, ती कुठल्या मर्यादित भविष्यात नेहमीच्या, रोजच्या वापरातल्या गोष्टी होऊ शकतात, याबाबतचे विवेचन केलेले आहे.

सुरुवातीच्या उपोद्घातामध्ये लेखकाने विज्ञानकथा वाचून त्यासंबंधी भौतिकशास्त्राविषयी आपण कसा विचार करू लागलो, याबद्दल लिहिले आहे. प्रो. काकू यांच्या मते, अशक्यता ही सापेक्ष आहे. हे पटवून देण्यासाठी त्यांनी पृथ्वीतलावरून एकाएकी नाहीशा झालेल्या डायनॉसॉरचे उदाहरण दिले आहे. एकेकाळी या घटनेचे कारण समजणे अशक्य होते; परंतु कालांतराने पृथ्वीवर पडलेल्या महाकाय उल्केमुळे डायनासॉर व इतर बरीच जीवसृष्टी नष्ट झाली, हे वैज्ञानिक सत्य उलगडले. त्याचप्रमाणे आपली गाठ काही दशलक्ष वर्षे जास्त प्रगत असणाऱ्या एखाद्या संस्कृतीशी झाली, तर त्याचे रोजच्या वापरातले तंत्रज्ञान आपल्याला जादूसमान वाटेल का, या प्रश्नाभोवती या पुस्तकाची मध्यवर्ती कल्पना गुंफलेली आहे. आज एखादी अशक्य वाटणारी गोष्ट भविष्यात काही शतकांनंतर किंवा काही लाखो वर्षांनंतरही अशक्यच राहिल का? भविष्यातील तंत्रज्ञानाची रूपरेषा काय असेल? कशी असेल? असंभवनीय आणि अशक्य यातील निश्चित फरक काय? अशा विविध प्रश्नांची उत्तरे शोधण्यासाठी लेखकाने अशक्य गोष्टी तीन भागांत विभागल्या आहेत.

यातील पहिला भाग म्हणजेच क्लास - १ - अशक्यता. यामध्ये भौतिकीतील माहीत असलेल्या नियमांचे उल्लंघन होत नाही आणि हे तंत्रज्ञान या किंवा पुढल्या शतकात शक्य होईल. या भागात ऊर्जा क्षेत्रे,

दूरप्रेषण, रोबो, परग्रहवासी, अवकाशयाने, अँटिमॅटर इ. दहा गोष्टींचा समावेश आहे. यातील कृत्रिम बुद्धिमतेच्या साहाय्याने तयार होणाऱ्या प्रगत यंत्रमानवांची संख्या तर दिवसेंदिवस वाढतेच आहे. परग्रहवासीयांचा शोध घेण्याचा माणसाचा विलक्षण ध्यास लक्षात घेता लेखकाने विचारलेला 'खरोखरच आपले भविष्य ताऱ्यांमध्ये दडले आहे का?' हा प्रश्न भविष्यातील उत्सुकता वाढविण्यास, विचार करण्यास वाचकाला प्रवृत्त करतो.

दुसऱ्या भागात आहे क्लास - २ - अशक्यता. यामधील तंत्रज्ञान कधी काळी शक्य झालेच तर ते काही लाखो वर्षांच्या कालावधीतच शक्य होईल. त्यात टाइम मशीन, कालप्रवास, कृमी विवर, कृष्णविवर यांचा समावेश आहे. अवकाशशास्त्रज्ञ सर मार्टिन रीस यांनी 'एक ना एक दिवस जीवसृष्टी या आकाशगंगेला व्यापून त्याही पलीकडे पसरेल असे निश्चितपणे वाटते.' असे म्हटले आहे. त्यांच्या या आशावादाचा प्रवासच जणू या भागात वाचायला मिळतो. यातील कालप्रवासाची रहस्ये, काळासंबंधीचे तर्क येणाऱ्या भविष्यकाळाविषयीची आपली उत्सुकता वाढविणारे आहेत.

तिसरा भाग हा तिसऱ्या प्रतीची अशक्यता दाखवून देतो. यामधील तंत्रज्ञान, आजच्या भौतिकशास्त्राच्या ज्ञात नियमांचे उल्लंघन करणारे आहे; मात्र अशा अशक्यता फारच थोड्या आहेत. त्यात शाश्वत गतियंत्र, भविष्यकथन यांचा समावेश केलेला आहे.

भौतिकशास्त्रातील मूलभूत संकल्पना, समीकरणे, सिद्धान्त, गृहीतके यांच्या आधाराने अशक्यतेचा विषय लेखकाने आपल्यासमोर मांडला आहे. हा विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचा विलक्षण प्रवास लिहिण्याची लेखकाची शैली मोहित करणारी आहे. अशा आगळ्यावेगळ्या पुस्तकाचा अनुवाद करण्याचे काम लीना दामले यांनी चांगल्या प्रकारे केले आहे.

या पुस्तकात मिचिओ काकू यांनी भौतिकीतील अशक्य वाटणाऱ्या गोष्टी भविष्यात नव्या प्रगत तंत्रज्ञानाच्या अस्तित्वाने घडू शकतात, हा आशावाद दाखवून दिला आहे. भौतिकशास्त्रातील नवनवी क्षितिजे कायम उलगडतच जाणार आहेत. विश्व विज्ञानाच्या सरहद्दीपर्यंतचा आपल्या कल्पनाशक्तीच्या मर्यादेपलीकडचा हा प्रवास प्रत्येकाने वाचायला हवा, असाच आहे.

— कविता भालेराव

दैनिक लोकसत्ता, १६-०२-२०२०

फेसबुकवरील चर्चेतील पुस्तक - 'झोंबी'

“मी आत्मकथन लिहायला घेतल्यावर कुठलंच त्या संदर्भीत वाचणार नव्हतो पण झोंबी हातात पडल्यावर भूतकाळातली माझीही झोंबी डोळ्यातून ओघळत राहिली... झोंबी अजरामर आहे.

– देवा जिंजाद

“मी वाचलो... मला जगवलं... मी जगलो... झोंबी झोंबलीय...’

– डी.एस.पी.पाटील

“नव्या आगाजाला सुरुवात करून देणारं पहिलं पुस्तक.”

– बाळासाहेब घोंगडे

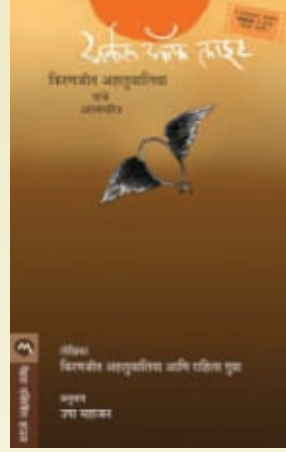

“मी वाचले हे पुस्तक कौटुंबिक हिंसाचार कोणत्या थराला जाऊ शकतो याचे हे एक उदाहरण आहे. काही लोक देश सोडून परदेशात गेले तरी त्यांची रूढी परंपरावादी भारतीय मानसिकता सहजासहजी बदलत नाही, हे या घटनेतून दिसतं.”

— संदीप चव्हाण

“सधन कुटुंबात वाढलेली, शिकलेली किरण लंडनमध्ये जातीतल्या तरुणाशी साग्रसंगीत विवाह करते.

लग्न झाल्यावर तिचा नवरा, दीपक आपला मूळ रंग दाखवतो. सतत दहा वर्षे तिचा तो सर्व प्रकारे अनन्वित छळ करतो. ‘खानदान की इज्जत’ व दोन लहान मुले सांभाळण्यासाठी ती हे सर्व सहन करते; पण एक दिवस या सगळ्याचा कडेलोट होतो व ती नवऱ्याला अद्वल घडवायचा निश्चय करते. त्याचे पाय जाळून त्याला वेदना म्हणजे काय ते दाखवून देण्याच्या तिच्या प्रयत्नात नवरा जळून मरतो व तिच्यावर कट करून नवऱ्याला ठार केल्याचा आरोप सिद्ध होतो. जन्मठेपे, २५ वर्षे कारावासाची शिक्षा ठोठावली जाते. नवऱ्याच्या छळाला बळी पडलेल्या स्त्रियांसाठी लढणाऱ्या संघटना, तिची कहाणी ऐकल्यावर तिला न्याय मिळावा म्हणून लढा उभारतात. त्यासाठी खूप मोठी मोहीम उघडतात. सरकारला या संपूर्ण प्रकरणाचा फेरविचार करण्यास भाग पाडतात. किरणने केलेला नवऱ्याचा खून हा कट नसून, त्याने तिच्यावर सतत केलेल्या अत्याचाराचा परिपाक आहे, हे अनेक अंगांनी सिद्ध करतात. शेवटी किरणची मुक्तता होते. हा सर्व अनुभव किरणने लिहून काढलेला आहे. नवऱ्याकडून होणारा स्त्रीचा छळ, ‘खानदान की इज्जत’

सांभाळण्याची तिच्यावर समाजाने टाकलेली जबाबदारी, छळ करणाऱ्याची व तो सहन करणाऱ्याची मानसिकता, यासंबंधी असलेले सामाजिक कायदे कानून, सरकार व न्यायालयांची या संबंधातली भूमिका, कायद्याचे कंगोरे या सर्व अंगांवर पुस्तकात सविस्तर प्रकाश टाकलेला आहे. जरूर वाचावे असे पुस्तक.”

– एकनाथ मराठे

‘डिजिटल फॉरेन्स’

‘डॅन ब्राऊन यांची अशोक पाध्ये यांनी अनुवादित केलेली आणि मेहता प्रकाशन यांनी २०११मध्ये प्रकाशित केलेली ही कादंबरी नुकतीच वाचली. छान आहे. कॉम्प्युटरमध्ये व्हायरस घुसवला तर काय अनर्थ होईल आणि सगळी गुपितं कशी बाहेर पडतील या भीतीने केलेली धावपळ खूपच छान रंगवली आहे. नऊ भाषांत ही कादंबरी अनुवादित केली आहे. वाचताना मजा येते. जीवघेणा पाठलाग, यंत्रणेचे वर्णन सुरेख आहे. शेवटही छान आहे. नक्की वाचा.

– सुरेश फडणीस

१६ मार्च ते १५ एप्रिल २०२० दरम्यानचा दिनविशेष

दिनविशेषानिमित्त पुस्तकसंचावर ५० टक्क्यांपर्यंत सूट

खालील संचावर १६ ते ३१ मार्च दरम्यान खास सवलत

१७ मार्च - बाळ भागवत यांचा जन्मदिन

‘अ टाइम टु किल’, ‘एन्जल्स अँड डेमन्स’, ‘देव? छे! परग्रहावरील अंतराळवीर!’, ‘डेव्हिल मे केअर’, ‘ग्रीईंग अप बिन लादेन’, ‘वन शॉट’, ‘द अफगाण’, ‘द सेव्हन्थ स्करोल’, ‘द वॉचमन’, ‘एक्झोडस्’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३७४५/- । सवलत किंमत १७९९/-

२० मार्च - आयर्विंग वॅलेस यांचा जन्मदिन

‘सेकंड लेडी’, ‘द गेस्ट ऑफ ऑनर’, ‘द मिरॅकल’, ‘द सेव्हन्थ सिंक्रेट’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत १०७०/- । सवलत किंमत ५८८/-

२१ मार्च - जागतिक काव्य दिन

‘किनारे मनाचे : शान्ताबाई शेळके यांच्या निवडक कविता’, ‘निर्बाचित कविता’, ‘तिची सावली’, ‘कविता दोघांची...’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३५५/- । सवलत किंमत १७७/-

२२ मार्च - सुभाष दांडेकर यांचा जन्मदिन

‘चाळिशीनंतरची वाटचाल’, ‘वेदना आणि व्याधींसह चांगलं जीवन’, ‘व्याधिमुक्त’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ७८०/- । सवलत किंमत ५०७/-

२२ मार्च - प्रियंका कुलकर्णी यांचा जन्मदिन

‘‘महात्मा गांधी आणि तीन माकडे’, ‘व्हिदर जस्टिस’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३००/- । सवलत किंमत १९५/-

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२० । ६३

२५ मार्च - व. पु. काळे यांचा जन्मदिन

व. पु. काळे यांच्या सर्व पुस्तक संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ६३००/- । सवलत किंमत ३५९९/-

२५ मार्च - अजित ठाकूर यांचा जन्मदिन

‘लेट्स किल गांधी!’, ‘सन्स ऑफ फॉर्च्यून’, ‘द अॅटर्नी’, ‘द दा विंची कोड’
या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत १७४५/- । सवलत किंमत ९६०/-

२६ मार्च - राहुल गोखले यांचा जन्मदिन

‘विज्ञानातील सरस आणि सुरस’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत १८०/- । सवलत किंमत ११७/-

२८ मार्च - भारती पांडे यांचा जन्मदिन

‘मयादा - इराकची कन्या’, ‘माझे माझ्यापाशी काही नाही’, ‘ब्लास्फेमी’,
‘एक एक पाऊल’, ‘हा शोध वेगळा’, ‘काळी’, ‘मजल... दरमजल...’,
‘स्पाय प्रिन्सेस’, ‘तेच दिन सोनेरी...’, ‘द रोड ऑफ लॉस्ट इनोसन्स’ या
पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत २००५/- । सवलत किंमत १२०३/-

२९ मार्च - डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले यांचा जन्मदिन

‘शेतकऱ्याचा असूड : महात्मा जोतीराव फुले’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत १२०/- । सवलत किंमत ७२/-

खालील संचावर १ ते १५ एप्रिल दरम्यान खास सवलत

१ एप्रिल - सुधा पाटील यांचा जन्मदिन

‘बाल परिचर्या’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत २८०/- । सवलत किंमत १६८/-

१ एप्रिल - सुरेश वसंत नाईक यांचा जन्मदिन

‘कविता दोघांची...’, ‘या सुखांनो’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३३०/- । सवलत किंमत १९८/-

६४ । मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०२०

३ एप्रिल - किशोर पवार यांचा जन्मदिन

‘आपली सृष्टी’ मालिकेतील १० पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ११००/- । सवलत किंमत ६६०/-

५ एप्रिल - व्यंकटेश माडगूळकर यांचा जन्मदिन

व्यंकटेश माडगूळकर यांच्या ४१ पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ५२००/- । सवलत किंमत ३०९९/-

७ एप्रिल - जागतिक आरोग्यदिन

‘चला जाणून घेऊया! तंदुरुस्ती’, ‘चला जाणून घेऊया! योगविद्या’, ‘चला जाणून घेऊया! मधुमेह’, ‘Cancer Care & Mysteries & Yoga’, ‘मधुमेह : एक आव्हान’, ‘हृदयविकार निवारण’, ‘हृदयाचे पुनरुज्जीवन करणारे ई.ई.सी.पी. तंत्र’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत १०५५/- । सवलत किंमत ६३३/-

८ एप्रिल - रणजित देसाई यांचा जन्मदिन

रणजित देसाई यांच्या ४२ पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ५८१०/- । सवलत किंमत ३५९९/-

९ एप्रिल - अशोक जैन यांचा जन्मदिन

‘बिझिनेस महाराजे’, ‘बिझिनेस लेजंड्स’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ७१५/- । सवलत किंमत ४२९/-

११ एप्रिल - डॉ. सुनीलकुमार लवटे यांचा जन्मदिन

‘भारतीय साहित्यिक’, ‘खाली जमीन वर आकाश’, ‘समकालीन साहित्यिक’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ५६०/- । सवलत किंमत ३३६/-

११ एप्रिल - महात्मा फुले यांचा जन्मदिन

‘शेतकऱ्याचा असूड : महात्मा जोतीराव फुले’, ‘महात्मा’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ५७०/- । सवलत किंमत ३४२/-

१२ एप्रिल - सुप्रिया वकील यांचा जन्मदिन

‘अदम्य जिद्द’, ‘Be The Change... भ्रष्टाचाराशी लढा’, ‘चिकन सूप फॉर द टीनएज सोल’, ‘चिकन सूप फॉर द फादर्स सोल भाग - १’, ‘चिकन सूप फॉर द फादर्स सोल भाग - २’, ‘चिकन सूप फॉर द मदर्स सोल’, ‘कटिंग फ्री’, ‘डिझाईन युअर करिअर’, ‘धीरुभाईझम’, ‘एक सांगू?’, ‘फरासि प्रेमिक’, ‘फाईव्ह पॉइंट समवन’, ‘आय डेअर’, ‘जेआरडी टाटा यांची पत्र’, ‘कळेल का ‘त्याला’ आईचं मन?’, ‘कीनोट : जे.आर.डी. टाटा’, ‘मैत्री अशी आणि तशी...’, ‘माझी जीवनयात्रा...’, ‘मी मलाला’, ‘मी, संपत पाल, गुलाबी साडीवाली रणरागिणी’, ‘मृत्यू ... माझ्या उंबरठ्याशी’, ‘नवभारताचे शिल्पकार’, ‘वन नाईट @ द कॉल सेंटर’, ‘प्रतिकूलतेवर मात’, ‘सेक्स वर्कर’, ‘द श्री मिस्टेक्स ऑफ माय लाईफ’, ‘थॉट लीडर्स’, ‘टाईमपास’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ५७०/- । सवलत किंमत ३४२/-

१४ एप्रिल - द. मा. मिरासदार यांचा जन्मदिन

द. मा. मिरासदार यांच्या २५ पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ३३००/- । सवलत किंमत १९९९/-

१४ एप्रिल - डॉ. रवींद्र ठाकूर यांचा जन्मदिन

‘व्हायरस’, ‘महात्मा’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ६४५/- । सवलत किंमत ३८७/-

१५ एप्रिल - जेफ्री आर्चर यांचा जन्मदिन

‘अ प्रिझनर ऑफ बर्थ’, ‘अॅन्ड देअरबाय हॅंग्ज अ टेल’, ‘कॅट ओ’ नाईन टेल्स’, ‘फॉल्स इम्पेशन’, ‘केन अँड एबल’, ‘नॉट अ पेनी मोअर, नॉट अ पेनी लेस’, ‘ओन्ली टाइम विल टेल’, ‘पाथ्स ऑफ ग्लॉरी’, ‘सन्स ऑफ फॉर्च्यून’, ‘द सिन्स ऑफ द फादर’, ‘टू कट अ लाँग स्टोरी शॉर्ट’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३८७०/- । सवलत किंमत १८९९/-

१५ एप्रिल - डॉ. लक्ष्मीनारायण बोल्ली यांचा जन्मदिन

‘कृष्णदेवराय’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत २७०/- । सवलत किंमत १६२/-

अनुवाद संमेलनांची प्राधान्याने गरज

• सुनील मेहता, प्रकाशक

अनुवाद हा साहित्य प्रकाशनाच्या क्षेत्रातील महत्त्वाचा भाग आहे. भारतीय भाषा या उत्तमोत्तम साहित्याचे भांडार आहेत. त्या आपल्या भाषेत अनुवादित करून, आपल्या वाचकांना देशातील बहुविध संस्कृतीचा परिचय घडतो. अनुवादकांची कमतरता मात्र जाणवते. त्यासाठी अनुवाद संमेलनांची प्राधान्याने गरज आहे. त्यातून प्रचंड प्रमाणात भाषांतरांची देवाणघेवाण शक्य होईल. अनुवादकांची उत्तम फळी निर्माण होण्याची फार गरज आहे. दोन्ही भाषा उत्तम अवगत असणारे भाषांतरकार दुर्दैवाने कमी आहेत. विशेषतः अन्य भारतीय भाषेतून थेट मराठीत अनुवाद करणारे तसे फारच कमी आहेत. बहुसंख्य भाषांतरकार इंग्रजीतून मराठीत अनुवाद करतात. 'मेहता' तर्फे आम्ही सुमारे दोन हजार टायटल्स प्रकाशित केली आहेत. एखादा लेखक निवडून त्याचे सर्व लेखन मराठीत अनुवादित करण्याचा प्रकल्पही अपवादाने दिसतो. आम्ही अशा प्रकारे ज्येष्ठ लेखक भैरपा यांचे समग्र साहित्य

मराठीत आणत आहोत. उमा कुलकर्णी त्याचा अनुवाद करत आहेत. पाण, इतर

भारतीय भाषांचे, त्यातील उत्तम साहित्याचे काय...? हे अनुत्तरित प्रश्न आहेत.

दुसरा मुद्दा असा, की अनुवादित साहित्य व्यावसायिकदृष्ट्या कोणत्या निकषांवर यशस्वी मानायचे? अनेकदा अनुवादांना वाचकांकडून फारसा प्रतिसाद मिळत नाही, असेही दिसते. अनुवादातून ती भाषा, संस्कृती, जीवन, विचारविश्व,

प्रदेश यांचा परिचय घडतो. आपल्या साहित्य महामंडळ आणि इतर साहित्य संस्थांनी किमान दिल्ली, जयपूरमधील लिटरेचर फेस्ट कशा पद्धतीने आयोजित केले जातात, त्यांना इतका प्रचंड प्रतिसाद कसा मिळतो, आपण कुठे कमी पडतो, नव्या काळात वावरताना आपण काय बदल घडवले पाहिजेत, हे जाणून घेतले पाहिजे, असेही वाटते. मराठीमधील उत्तम पुस्तके अन्य भाषांत कशी जातील, याचाही प्रयत्न करायला हवा. त्या दृष्टीने विचार करीत अशा अनुवाद साहित्यासाठी प्रकाशक आपापल्या परीने प्रयत्न करीत असतात. पाण, केवळ प्रकाशकांवर अवलंबून न राहता लेखकांनी स्वतःही पुढाकार घ्यायला हवा. ई बुक्स, ऑडिओ बुक्स, डिजिटल व्यासपीठे हाताळली गेली पाहिजेत. ज्या पुस्तकांना आता कॉपीराईट नाहीत, अशी पुस्तके जरूर काढली पाहिजेत.

(दिव्य मराठी वृत्त दि. २७.२.२०२०)

शब्दकोशकार दुर्लक्षित (महाराष्ट्र टाइम्स २७.२.२०२०)

प्रकाशक मेहता यांच्याकडून थॉमस कॅन्डी यांच्या समाधीचा शोध

Uddhav.Godase

@ttagroup.com

Tweet : Uddhav_MF

कांगारवा : थॉमस हेमिंग्वे मराठी शब्दकोश तयार करून इंग्रजी शब्दकोश मराठीचे शब्दां तालपणे शब्दकोशात शोधून घेण्याचे प्रयत्न करून घेतले आहे. ज्येष्ठ प्रकाशक उदित मेहता यांचे कॅन्डी यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला. मात्र, मराठी शब्दांचा साहाय्यगुणवत्तर शोधकालाच्या कोसागराच्या वेगटणावटून साकारावा याची शकिकता उत्तरीन प्रत्यक्षपणे विचारात घेतले आहे.

मराठी भाषा गौरव दिन विशेष

मराठी भाषाशास्त्रीयिकात अन्य भाषाशास्त्रीयिका मराठी शोधकालात उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. ज्येष्ठ प्रकाशक उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. मात्र, मराठी शब्दांचा साहाय्यगुणवत्तर शोधकालाच्या कोसागराच्या वेगटणावटून साकारावा याची शकिकता उत्तरीन प्रत्यक्षपणे विचारात घेतले आहे.

- उदित मेहता, ज्येष्ठ प्रकाशक

मराठीभाषा शोधकालात उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे.

समाधीचा शोध

मराठी भाषा शोधकालात उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. ज्येष्ठ प्रकाशक उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. मात्र, मराठी शब्दांचा साहाय्यगुणवत्तर शोधकालाच्या कोसागराच्या वेगटणावटून साकारावा याची शकिकता उत्तरीन प्रत्यक्षपणे विचारात घेतले आहे.

याची शोधकालात उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. ज्येष्ठ प्रकाशक उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. मात्र, मराठी शब्दांचा साहाय्यगुणवत्तर शोधकालाच्या कोसागराच्या वेगटणावटून साकारावा याची शकिकता उत्तरीन प्रत्यक्षपणे विचारात घेतले आहे.

याची शोधकालात उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. ज्येष्ठ प्रकाशक उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. मात्र, मराठी शब्दांचा साहाय्यगुणवत्तर शोधकालाच्या कोसागराच्या वेगटणावटून साकारावा याची शकिकता उत्तरीन प्रत्यक्षपणे विचारात घेतले आहे.

याची शोधकालात उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. ज्येष्ठ प्रकाशक उदित मेहता यांच्या याचप्रकारे शोध घेतला आहे. मात्र, मराठी शब्दांचा साहाय्यगुणवत्तर शोधकालाच्या कोसागराच्या वेगटणावटून साकारावा याची शकिकता उत्तरीन प्रत्यक्षपणे विचारात घेतले आहे.

नवीन संहिता... नवा आशय...

मेहता मराठी ग्रंथजगत

१९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड,
टेलिफोन भवन समोर, पुणे-३०. फोन-०२० २४४७६९२४

प्रति,
